

Neke odrednice kvalitete suroditeljstva iz perspektive očeva i majki

Crnoja, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:415837>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Lucija Crnoja
NEKE ODREDNICE KVALITETE SURODITELJSTVA
IZ PERSPEKTIVE OČEVA I MAJKI
DIPLOMSKI RAD

Prof. dr. sc. Maja Laklija

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Suroditeljstvo.....	2
1.2. Roditeljski stres	4
1.3. Pregled dosadašnjih istraživanja	6
1.4. Sistemska obiteljska teorija.....	7
2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA.....	9
2.1. Cilj	9
2.2. Problemi i hipoteze istraživanja	9
3. METODA	10
3.1. Sudionici	10
3.2. Postupak.....	10
3.3. Mjerni instrumenti	11
3.4. Obrada podataka.....	13
4. REZULTATI I RASPRAVA	13
4.1. Povezanost između kvalitete suroditeljskog odnosa i razine roditeljskog stresa kod očeva i majki.	13
4.2. Kvaliteta suroditeljskog odnosa kod očeva i majki	15
4.3. Razina doživljenog roditeljskog stresa	20
4.4. Ograničenja istraživanja	22
4.4.1. Uzorkovanje.....	23
4.4.2. Metoda i provedba istraživanja	26
4.5. Implikacije rezultata dobivenih u istraživanju	27
5. ZAKLJUČAK	29
6. LITERATURA.....	30
7. PRILOG	35

Neke odrednice kvalitete suroditeljstva iz perspektive očeva i majki

Sažetak:

Cilj ovog rada je ispitati odnos između suroditeljstva i roditeljskog stresa roditelja. Istraživanje je provedeno putem online ankete na roditeljima djece nižih razreda jedne osnovne škole na području Zagrebačke županije. U istraživanju je sudjelovalo 26 roditelja djece nižih razreda osnovne škole. Podaci koji su prikupljeni u anketi su sociodemografski podaci te podaci o suroditeljstvu i roditeljskom stresu koji su se ispitivali standardiziranom mjernom ljestvicom Skala suroditeljskog odnosa i Skala roditeljskog stresa. Obzirom na višedimenzionalnost koncepta suroditeljstva, kvaliteta suroditeljskog odnosa ispitivala se u dimenzijama sporazum o suroditeljstvu, suroditeljska bliskost, djetetova izloženost sukobu, suroditeljska podrška, suroditeljsko potkopavanje, odobravanje partnerovih roditeljskih postupaka i podjela poslova. Rezultati su pokazali da postoji negativna povezanost između percepcije kvalitete suroditeljskog odnosa i razine roditeljskog stresa, pri čemu roditelji koji percipiraju višu kvalitetu suroditeljskog odnosa doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa. Pokazalo se da roditelji djece nižih razreda osnovne škole doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa te da percipiraju višu kvalitetu suroditeljskog odnosa, pri čemu u dimenziji suroditeljska podrška percipiraju najvišu kvalitetu suroditeljskog odnosa.

Ključne riječi: suroditeljstvo, roditeljski stres, roditeljstvo

Some determinants of coparenting quality from a father and mother perspective

Abstract:

The objective of this study was to examine relation between coparenting and parental stress. The research was conducted through an online survey of parents of children in the lower grades of a selected elementary school in Zagreb County. 26 parents of children in the lower grades of elementary school participated in the research. The data collected in the survey are sociodemographic data and data on co-parenting and parental stress, which were examined using a standardized measuring scale, the Coparenting Relationship Scale and the Parental Stress Scale. Considering the multidimensionality of the concept of co-parenting, the quality of the co-parenting relationship was examined in the dimensions of the coparenting agreement, coparenting closeness, exposure to conflict, coparenting support, coparenting undermining, endorse partner parenting and division of labor. Analyzing the results, it was determined that there is a negative correlation between the perception of the quality of the coparental relationship and the level of parental stress, whereby parents who perceive a higher quality of the coparental relationship experience a lower level of parental stress. It was shown that parents of children in lower grades of elementary school experience a lower level of parental stress and perceive a higher quality of coparenting relationship, while in the dimension of coparenting support they perceive the highest quality of coparenting relationship.

Key words: coparenting, parental stress, parenting

Izjava o izvornosti

Ja, LUCIJA CRNOJA pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime:

Datum:

1. UVOD

Promjene koje su zahvatile društvo posljednjih desetljeća dovele su do promjene društvene svijesti i pogleda na obitelj, roditeljstvo i odgoj djece. Rođenjem djeteta roditelji se trebaju prilagoditi novim životnim ulogama i zahtjevima roditeljstva. Roditelji u novoj ulozi suočavaju se s brojnim izazovima usklađivanja i očuvanja kvalitete roditeljske, bračne, obiteljske, poslovne i druge uloge. Na koji način će roditelji balansirati između tih uloga, ovisit će o brojnim faktorima koji mogu varirati kod svake osobe različito. Ljubetić (2012.) govori o kompetentnom roditeljstvu kao idealu i cilju kojem bi trebale težiti sve obitelji. Međutim, kako bi roditelj ostvario svoj potencijal i imao kapacitet za zadovoljavanje roditeljskih zahtjeva, važno je obratiti pažnju na ostale životne aspekte i druge čimbenike koji direktno utječu na roditeljstvo, a samim time se potencijalno direktno odražava na dijete.

Suvremeno gledanje na odgoj i razvoj djeteta odbacuje mogućnost jednosmjernog utjecaja roditelja na dijete te uzima u obzir međusobni utjecaj djeteta, roditelja i šire socijalne okoline (Bronfenbrenner, 1979.; prema Obradović i Čudina Obradović, 2003.). Roditeljstvo je obilježeno brojnim činiteljima koji utječu na njega, a Martin i Colbert (1997.) klasificiraju činitelje u 3 aspekta, a to su: osobine roditelja, osobine djeteta i kontekstualne odrednice roditeljstva. Jedan od važnih činitelja roditeljstva je podrška roditelju, a osobito podrška od strane partnera koji je primaran i najintenziviji izvor socijalne podrške (Martin i Colbert, 1997.). Istraživanja pokazuju da je socijalna podrška važan činitelj zaštite od štetnih učinaka stresa na roditeljstvo (Pećnik, 2013; Milić Babić, 2012; Quinones, 2006.), prema čemu možemo zaključiti da kvalitetna međusobna podrška partnera može utjecati na razinu stresa kod roditelja. Jedan od važnih činitelja koji utječu na roditeljstvo, ali i ukupno funkcioniranje obitelji, je suroditeljstvo, odnosno međusobno usklađivanje i suradnja roditelja (Pećnik i Klarić, 2020.). Istraživanja pokazuju da je kvalitetan odnos između roditelja važna odrednica roditeljskog ponašanja te da je povezan s djetetovim socio-emocionalnim razvojem i prilagodbom, osobnom dobrobiti roditelja i kvalitetom partnerske veze (Feinberg i sur., 2012.). O suroditeljstvu govori se tek u novijoj literaturi, no sam koncept suroditeljstva i dalje je nepoznat velikoj većini. Suroditeljstvo nailazi na dodatne

izazove tijekom prijelaznih razdoblja, pa je važno promatrati suroditeljski odnos u tom kontekstu. U ovom istraživanju naglasak je na ranu školsku dob djece, odnosno djecu od 1. do 4. razreda osnovne škole. Važno je istražiti i prepoznati važnost suroditeljstva jer dobrobiti kvalitetnog suroditeljstva su mnogostruke te ih najprije osjeća sam roditelj, a onda i drugi članovi obitelji, a osobito dijete.

1.1. Suroditeljstvo

Fenomen suroditeljstva počeo se proučavati krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća (Rosenthal i Hansen, 1980; prema Ferrante, 2005.) te se u ranim istraživanjima promatrao u kontekstu razvedenih roditelja. Novija istraživanja usmjerena su na dvoroditeljske obitelji i proučavaju suroditeljstvo između očeva i majki u braku. S obzirom na različitost razumijevanja pojma suroditeljstva, razvile su se različite definicije. Margolin i sur. (2001.) oslanjaju se na doživljaj jednog partnera i definiraju suroditeljstvo kao roditeljsku percepciju usklađenosti djelovanja drugog roditelja s vlastitim roditeljskim postupcima prema djetetu. McHale i sur. (2002., prema McHale i Lindhal, 2011.) naglašavaju važnost interakcije suroditelja te definiraju suroditeljstvo kao međusobno djelovanje dviju odraslih osoba, roditelja, koji imaju zajedničku odgovornost za podizanje djece i brigu o njima. Talbot i McHale (2004., prema Pećnik i Klarić 2020.) definiraju suroditeljstvo kao međusobno djelovanje dviju ili više odraslih osoba koje međusobno surađuju kako bi podigle dijete za koje dijele odgovornost. Iz takve definicije možemo zaključiti da suroditeljstvo ne podrazumijeva nužno oca i majku, nego bilo koju odraslu osobu koja skrbi za dijete (Doherty i Beaton, 2004). Koncept suroditeljstva odnosi se na brigu o dobrobiti i razvoju djeteta i ne uključuje emotivni partnerski odnos. Također, suroditeljska veza ne uključuje ljubavne, seksualne, financijske i ostale aspekte veze odraslih osoba koje nisu povezane s odgojem djece (Feinberg, 2003.). Međutim, važno je prepoznati da suroditeljska veza može utjecati na partnerski odnos (i obrnuto) te na djetetove razvojne ishode (Pećnik i Klarić, 2020.).

Integrirajući saznanja iz prethodnih istraživanja, Feinberg (2003.) je razvio teorijski model suroditeljstva koji obuhvaća četiri područja: dogovor o roditeljskoj skrbi i odgoju, podjela poslova i obaveza vezanih uz dijete, međusobna podrška ili ometanje

u ostvarivanju uloge suroditelja i zajedničko rukovođenje roditeljskim interakcijama. Prema Feinbergu (2003.), prva komponenta suroditeljstva - *dogovor o roditeljskoj skrbi i odgoju*, odnosi se na stupanj u kojem se roditelji slažu oko niza pitanja i tema vezanih uz odgoj i skrb o djetetu. Roditelji mogu postizati dogovor o obrazovanju, očekivanim ponašanjima i disciplini, emocionalnim potrebama djece te drugim pitanjima koja se odnose na dijete. Neslaganje u području dogovora o roditeljskoj skrbi i odgoju potencijalno mogu negativno utjecati na druge dimenzije suroditeljstva te kompletan suroditeljski odnos. Neka istraživanja pokazuju da neslaganje u odgoju djece može biti povezano s problemima u ponašanju djece (Feinberg i sur., 2003.) ili drugim problemima (primjerice, manjak samopouzdanja, odgovornosti i slično).

Druga komponenta - *podjela poslova vezanih uz dijete* odnosi se na podjelu dužnosti, zadataka i odgovornosti vezanih uz kućanske poslove i brigu o djetetu, kao i sva financijska i medicinska pitanja koja se odnose na dijete. Ova domena usmjerena je na zadovoljstvo roditelja te je u tom smislu naglasak na očekivanjima i vjerovanjima roditelja kako poslovi trebaju biti podijeljeni i je li podjela poslova u skladu s njihovim očekivanjima i vjerovanjima. Roditelji se razlikuju po svojim vlastitim uvjerenjima i očekivanjima te međusobnim dogovorima oko podjele poslova. Ukoliko očekivanja roditelja nisu ispunjena, kod roditelja se javlja ljutnja i osjećaj nepravедnosti zbog čega postoji rizik od povećanog roditeljskog stresa što potencijalno dovodi do narušenog odnosa i interakcije s djetetom (Goodnow, 1998.; Feinberg, 2003.).

Treća komponenta Feinbergovog modela - *međusobna podrška ili ometanje u ostvarivanju uloge suroditelja* odnosi se na stupanj u kojem roditelji međusobno pružaju podršku jedno drugome, odnosno stupanj u kojem jedno drugo potkopavaju u roditeljskoj ulozi. O važnosti podrške među partnerima govore brojni autori. Međusobna podrška u odgoju djece ima pozitivan aspekt na samopouzdanje roditelja (Feinberg, 2003.), učinkovitost roditelja (Tice, 19920., prema Feinberg, 2003.), boljeg suočavanja sa stresom (Shumow i Lomax, 2002.) i kvalitetu odgojnih postupaka i razvojne ishode djeteta (Feinberg i sur., 2012.).

Četvrta komponenta - *zajedničko rukovođenje roditeljskih interakcijama* odvija se u tri zasebna procesa, a to su kontrola vlastitog ponašanja i kvaliteta komunikacije između roditelja, način na koji suroditelji svojim ponašanjem i stavovima postavljaju

granice na aspekte vlastitog odnosa i odnosa s drugim članovima obitelji te stupanj do kojeg oba suroditelja na uravnotežen način pridonose interakcijama cijele obitelji.

Istraživanja pokazuju da negativan odnos u jednoj dimenziji suroditeljstva potencijalno može utjecati na druge dimenzije te remetiti roditeljstvo i slaganje u drugim dimenzijama suroditeljstva (Feinberg, 2003). No, treba uzeti u obzir da negativan odnos u jednom aspektu suroditeljskog odnosa ne mora nužno dovesti do negativnih ishoda u obitelji. Nakon provedenog kvalitativnog istraživanja Feinberg (2003.) utvrđuje važne aspekte suroditeljstva te nadograđuje model od četiri komponente s novim modelom koji sadrži sedam komponenti suroditeljstva, a to su: sporazum o zajedničkom suroditeljstvu, bliskost suroditelja, izloženost djeteta sukobu, suroditeljska podrška, potkopavanje suroditeljstva, odobravanje partnera kao roditelja i podjela rada.

1.2. Roditeljski stres

Na kvalitetu roditeljskog funkcioniranja mogu utjecati različiti okolinski čimbenici, a jedan od njih je izloženost stresu (Ljubotić, 2007.). Suvremeno roditeljstvo izloženo je različitim stresnim situacijama, a kumulativni učinak izloženosti stresu tijekom vremena može predstavljati visoku razinu stresa te negativno utjecati na roditeljsko, obiteljsko i dječje funkcioniranje. Za nižu kvalitetu suroditeljstva faktor rizika može biti roditeljski stres (Lucassen i sur., 2021.) Roditeljski stres definira se kao složeni proces koji povezuje zahtjeve roditeljstva, ponašanje i psihološko stanje roditelja, kvalitetu odnosa roditelj-dijete i djetetovu psihosocijalnu prilagođenost (Deater-Deckard, 1998.). Profaca i Arambašić (2004.) definiraju ga kao nepovoljan osjećaj prema sebi i djetetu koji se izravno pripisuje zahtjevima roditeljstva. Za većinu teorija o roditeljskom stresu ključna je ravnoteža između percepcije zahtjeva roditeljske uloge i raspoloživih resursa za ispunjavanje tih zahtjeva (Deater-Deckard, 1998.). Prema tome, roditeljski stres nastaje ukoliko očekivanja roditelja o resursima potrebnim za ispunjavanje roditeljskih zahtjeva nisu u skladu s raspoloživim resursima (Goldstein, 1995., prema Deater-Deckard, 1998.). Nedostatak financijskih, emocionalnih, fizičkih i socijalnih resursa mogu roditeljima otežati funkcioniranje i nošenje sa stresnim situacijama te neki roditelji pod utjecajem stresnih događaja unaprijede svoje

roditeljske kompetencije, dok kod drugih roditelja može doći do povećanog roditeljskog stresa (Webster-Stratton, 1990., prema Milić-Babić 2012.).

Nastajanje stresa može se razumjeti pomoću Lazarusove teorije stresa (Deater-Deckard 2008.) koja uključuje najmanje četiri komponente: (1) vanjski uzročni događaj ili stresor, (2) kognitivna procjena situacije, (3) mehanizam suočavanja sa stresom i (4) reakcija na stres. U kontekstu roditeljskog stresa, uzročni događaj vezan je uz odgoj i razvoj djeteta te nakon što se dogodi stresan događaj vezan uz dijete, roditelj procjenjuje hoće li percipirati taj događaj kao stresan, nakon toga roditelj uključuje mehanizam suočavanja sa stresom u pokušaju da smanji negativno iskustvo vezano uz taj događaj te na kraju slijedi reakcija na stres koja utječe na dobrobiti djeteta i roditelja (Deater-Deckard, 2008.).

Prema Abidinovu modelu roditeljskog stresa, roditeljski stres može proizaći iz tri izvora, a to su: djetetove karakteristike (spol, temperament, dječje ponašanje), karakteristike roditelja (osobine ličnosti, raspoloženja i uvjerenja vezana uz odgoj) te obiteljski kontekst i stvarni životni događaji (Abidin, 1995). Karakteristike djeteta koje Abidin (1995.) povezuje s roditeljskim stresom su prilagodljivost djeteta na promjene, zahtjevnost djetetovog ponašanja, raspoloženje te distraktibilnost/hiperaktivnost. Karakteristike roditelja vežu se uz ličnost roditelja, odnosno osjećaj roditeljske kompetentnosti i roditeljska privrženost, a situacijske varijable koje doprinose roditeljskoj privrženosti su odnosi s partnerom, socijalna podrška, fizičko zdravlje roditelja i ograničenje uloge (Abidin, 1995.). Profaca i Arambašić (2004.) uočavaju još nekoliko izvora stresa koje Abidin nije uključio, a odnose se na interakciju djeteta-roditelj. To su: neispunjena očekivanja, discipliniranje djeteta i komunikacija s djetetom. Pećnik (2013) navodi da intenzivniji stres roditeljske uloge imaju roditelji koji imaju više od jednog djeteta, te je stres prisutniji i češći kod majki u odnosu na očeve što se pripisuje raspodjeli obveza u odgoju djece, dok Profaca (2002.) izvještava o jednakom ukupnom intenzitetu roditeljskog stresa, dok su pronađene razlike za pojedine izvore roditeljskog stresa.

1.3. *Pregled dosadašnjih istraživanja*

Prema rezultatima istraživanja Pećnik i Tokić (2011.) petina roditelja suradnju s partnerom/icom oko roditeljskih pitanja doživljava ponekad ili rjeđe od toga, svaka peta majka i otac uvijek se ili često sukobljavaju s partnerom/partnericom po pitanju djetetovih rutina, a 5% roditelja često doživljava potkopavanja od strane svog partnera. Margolin i sur. (2001.) naglašavaju važnost dobi djece za suroditeljski odnos. Podaci istraživanja pokazuju da se suradnja roditelja razlikuje obzirom na dob djeteta, pri čemu će roditelji djece predškolske dobi imati više rezultate suradnje u odnosu na roditelje djece adolescentske dobi zbog većih roditeljskih zahtjeva. O međusobnoj suradnji i kvaliteti suroditeljskog odnosa očevi češće percipiraju višu suradnju i podršku u odnosu na majke (Pećnik i Tokić, 2011; Margolin i sur., 2001.). Na kvalitetu suroditeljstva, odnosno usklađenost roditelja u odgoju mogu utjecati različiti čimbenici u okolini. Prema Atkinson i sur. (2000., prema Boričević Maršanić 2011.) funkcioniranje pojedinca otežava visoka razina stresogenih čimbenika u okolini, što dovodi do narušenih međuljudskih odnosa, odnosno može rezultirati neusklađenosti roditelja u odgoju. Istraživanja pokazuju da neslaganja i sukobi roditelja oko pitanja odgoja i brige o djeci mogu značajno utjecati na roditeljska ponašanja, narušiti bračne odnose i zadovoljstvo brakom (Mlinarević, 2021.).

Rezultati istraživanja pokazuju negativnu korelaciju roditeljskog stresa i kvalitete suroditeljstva (Feinberg i sur., 2010.; Riina & McHale, 2012., Schoppe-Sullivan i sur., 2016; Hinaman i sur., 2021.; Lucassen i sur., 2021.). Istraživanje Hinaman i sur. (2021.) je pokazalo da je 15,7% promjena u kvaliteti suroditeljstva uzrokovano roditeljskim stresom, odnosno utvrdili su da je jača korelacija između kvalitete suroditeljstva i roditeljskog stresa u odnosu na kvalitetu suroditeljstva i financijski stres. Istraživanje Schoppe-Sullivan i sur. (2016.) pokazuje da je percepcija majki o snažnijoj podršci u suroditeljstvu povezana s manjim roditeljskim stresom pa čak i kada je roditeljska samoučinkovitost niska.

Lee Vaydich & Cheung (2022.) u svom istraživanju dokazali su da podrška u suroditeljstvu može smanjiti učinke roditeljskog stresa i sagorijevanja roditelja te su utvrdili negativnu korelaciju kvalitete suroditeljstva i roditeljskog stresa. Kvalitetan

podržavajući suroditeljski odnos može imati pozitivan učinak i na roditelje i na djecu te služi kao zaštitni faktor od pojave visoke razine roditeljskog stresa (Feinberg, 2003.). McDaniel i sur. (2018) u svom 14-dnevnom istraživanju utvrdili su da je kumuliranje svakodnevnog stresa negativno povezano s kvalitetom suroditeljstva te da percepcija kvalitete suroditeljstva može svakodnevno varirati zbog individualnih značajki osoba (npr. roditeljski stres, negativno raspoloženje, kvaliteta odnosa). Roditelji pod visokom razinom stresa mogu imati smanjene sposobnosti brige za svoju djecu na brižan i topao način (Gelfand i sur., 1992.; Short i Johnston, 1997.). Na razinu roditeljskog stresa može utjecati uključenost oca u odgoj i brigu o djeci te će majke čiji su partneri uključeni u odgoj i zajedničke aktivnosti s djecom doživljavati niži roditeljski stres (Nomaguchi i sur., 2017). Roditeljski stres roditelji doživljavaju češće u ranom djetinjstvu nego u kasnijim fazama dječjeg razvoja (Crnic i Low, 2002.) te je roditeljski stres tijekom ranog djetinjstva povezan s nižom kvalitetom roditeljskog ponašanja (Pelchat i sur., 2003.) i manjom uključenosti u odgoj i brigu o djeci (Bronte-Tinkew i sur., 2010.).

1.4. Sistemska obiteljska teorija

Sistemska obiteljska teorija počiva na načelima opće sistemske teorije prema kojoj je sustav cjelina koja se sastoji od podsustava i nadsustava koji su u međusobnoj interakciji te je usmjereno na istraživanja povezanosti, međusobnih odnosa i međuovisnosti pojedinih dijelova sistema (Filipović, 2015). U sistemskoj obiteljskoj teoriji obitelj je sustav koji se sastoji od podsustava, a Corey (2001.) kategorizira podsustave u bračne (muž i žena), roditeljske (majka i otac), braću i sestre (djeca) te proširene (bake i djedovi, nastavnici, prijatelji i sl.). Minuchin (1985, prema Boričević Maršanić, 2017.) je izdvojio šest osnovnih načela sistemske teorije obitelji, a to su: načelo holizma (obitelj nije samo skup pojedinaca, nego je naglasak na njihovoj međusobnoj interakciji i komunikaciji), načelo hijerarhije (obitelj kao cjelina sastavljena je od podsistema), načelo granice (obitelj je u stalnom doticaju s drugim sistemima i sama postavlja više ili manje propusne kognitivne, emocionalne i odnosne granice), načelo međuovisnosti (članovi obitelji utječu jedni na druge i ovisni su jedni o drugima), pravila i strategije (određuju načine međusobnih interakcija) i načelo

evolucije (događaju se promjene u revolucije zbog čega postoji potreba za prilagodbom i mijenjanjem).

U sklopu Sistemske teorije obitelji (Cox & Paley, 1997; Minuchin, 1988., prema Lucassen, 2021.) obitelj se promatra kao dinamičan i promjenjiv sustav. Promjena u funkcioniranju jednog podsustava (npr. roditeljski stres majke) može promijeniti funkcioniranje ostalih podsustava unutar njih (npr. suroditeljski odnos). Istraživanje interakcija na obiteljskoj razini dobilo je dodatnu važnost dokazima da se ponašanje roditelja i djeteta mijenja između dijadnog i trijadnog (majka-otac-dijete) konteksta (Boričević Maršanić i Kušmić, 2013.). Sistemska obiteljska teorija daje posebnu važnost suroditeljskom odnosu. Smatra ga izvršnim sustavom obitelji čije učinkovito funkcioniranje djeci pruža osjećaj predvidljivosti, stabilnosti i sigurnosti u obitelji (Boričević Maršanić i Kušmić, 2013.).

Neki autori govore o stabilnosti suroditeljstva unutar dužih razvojnih razdoblja, no da nailazi na dodatne napore i izazove tijekom prijelaza jednog razdoblja u drugo. U tom smislu, obitelj se prilagođava tranziciji pri čemu je više podsustava pogođeno i svaki podsustav utječe jedan na drugi uzrokujući nove obrasce unutar obitelji (Boričević Maršanić i Kušmić, 2013.). Pri istraživanju koncepta suroditeljstva, treba uzeti u obzir druge okolnosti koje mogu utjecati na kvalitetu suroditeljskog odnosa. S obzirom da su članovi međusobno povezani i međuovisni, možemo zaključiti da roditeljski stres jednog roditelja može utjecati na percepciju niže kvalitete suroditeljskog odnosa, a niža kvaliteta suroditeljskog odnosa utjecat će na ostale podsustave obitelji i na cjelokupno funkcioniranje obitelji. Suroditeljstvo posreduje između bračne kvalitete i roditeljskih postupaka, ali i suradnja i sukobi oko djeteta utječu na bračne odnose i roditeljske postupke. Neslaganja oko pitanja roditeljstva mogu narušiti bračne odnose i zadovoljstvo brakom, dok međusobno slaganje između majki i očeva može utjecati na povećanje kvalitete bračnih odnosa (Pećnik i Klarić, 2020). Možemo zaključiti da sve individualne značajke roditelja i djeteta te međusobni odnosi unutar svakog podsustava mogu utjecati na cjelokupno funkcioniranje obitelji te su međusobno isprepleteni i ovisni jedni o drugima.

2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj

Cilj ovog istraživačkog rada je utvrditi odnos suroditeljstva i roditeljskog stresa kod očeva i majki djece nižih razreda osnovne škole.

2.2. Problemi i hipoteze istraživanja

Problemi istraživanja i pripadajuće hipoteze istraživanja su:

P1: Ispitati postoji li povezanost između kvalitete suroditeljstva i razine roditeljskog stresa kod očeva i majki

H1: Očekuje se da postoji statistički značajna negativna povezanost između kvalitete suroditeljstva i roditeljskog stresa kod očeva i majki, pri čemu će očevi i majke koji percipiraju nižu kvalitetu suroditeljstva imati višu razinu roditeljskog stresa.

P2: Ispitati kvalitetu suroditeljskog odnosa roditelja djece nižih razreda osnovne škole.

H2: Očekuje se da postoji niža razina kvalitete suroditeljskog odnosa kod očeva i majki djece nižih razreda osnovne škole.

P3: Ispitati razinu roditeljskog stresa kod očeva i majki djece nižih razreda osnovne škole.

H3: Očekuje se da postoji viša razina roditeljskog stresa kod očeva i majki djece nižih razreda osnovne škole.

3. METODA

3.1. Sudionici

Ciljana skupina u ovom istraživanju bili su roditelji djece nižih razreda osnovne škole na području Zagrebačke županije. U ukupnom uzorku od 26 roditelja djece nižih razreda osnovne škole koji su sudjelovali u istraživanju, 23 (88,5%) roditelja bilo je ženskog, a 3 (11,5%) muškog spola. Raspon dobi sudionika bila je od 29 do 45 godina, dok je prosječna dob bila 37 godine ($M=37,4615$ $SD=3,9049$). 53,8% roditelja ima srednju stručnu spremu, 42,3% visoku stručnu spremu i više, a 3,8% roditelja ima srednju stručnu spremu. Svi sudionici su u bračnom odnosu te ih je 92,3% u radnom odnosu, a 7,7% je nezaposleno. Većina sudionika (46,2%) ima prosječni prihod kućanstva iznad 2000€, dok nešto manji broj sudionika (23,1%) ima od 1501 do 2000€ te od 1001 do 1500€ (23,1%). Najmanji broj roditelja (7,7%) ima prihode od 600 do 1000€. Ukupan broj djece kod sudionika većinom je dvoje (53,8%), a nakon toga jedno (23,1%), troje (19,2%) i četvero (3,8%) djece. Roditelji su ispunjavali upitnik u odnosu na dijete koje pohađa niži razred osnovne škole, odnosno za dijete čiji je razrednik/ica poslao/la pozivno pismo s linkom web ankete. Djeca u odnosu na koje su ispunjavali upitnik su 57,7% dječaci i 42,3% djevojčice (Tablica 1.). Djeca svih sudionika pohađaju redovni program obrazovanja.

3.2. Postupak prikupljanja podataka

Podaci su prikupljeni na uzorku roditelja čija djeca pohađaju niži razred osnovne škole u Zagrebačkoj županiji. U molbi za dobivanje suglasnosti za provedbu istraživanja ravnatelju odabrane osnovne škole na području Zagrebačke županije opisana je svrha istraživanja i način prikupljanja podataka te je istaknuto da će se istraživanje provesti u skladu s etikom istraživanja u društvenim znanostima. Nakon odobrenog istraživanja od strane ravnatelja, u suradnji i po dogovoru sa stručnom službom odabrane osnovne škole, pozivno pismo s linkom web ankete poslano je razrednicima 1.-4. razreda osnovne škole koji su prosljedili pozivno pismo s linkom web ankete roditeljima u

već postojeću Whatsapp grupu. Prvo slanje upitnika bilo je 25. svibnja 2023., a podsjetnik i zahvala za ispunjavanje upitnika 1. lipnja 2023. godine.

U pozivnom pismo roditeljima je ukratko opisana svrha i cilj istraživanja te je naglašena dobrovoljnost i anonimnost svakog sudionika. Roditelji su web ankete ispunjavali preko svog osobnog mobitela, izvan škole. Procijenjeno trajanje ispunjavanje upitnika je 10 minuta.

3.3. *Mjerni instrumenti*

Upitnik socio-demografskih obilježja konstruiran za potrebe ovog istraživanja sastoji se od niza socio-demografskih varijabli: spol, godina rođenja, razina obrazovanja, radni status, bračni/partnerski status, ukupan broj djece, dob djece, spol i oblik školovanja djeteta u odnosu na koji se ispunjava upitnik i prosječni prihod kućanstva.

Skala suroditeljskog odnosa (CRS) (Feinberg i sur., 2012) sastoji se od 35 čestica koje su podijeljene u sedam subskala, a to su: sporazum o suroditeljstvu mjeri se pomoću 4 čestice (Partner/ica i ja imamo jednake ciljeve za naše dijete), suroditeljska bliskost mjeri se pomoću 5 čestica (Osjećam se blisko partneru/partnerici kada ju/ga vidim kako se igra s našim djetetom), djetetova izloženost sukobu mjeri se pomoću 5 čestica (Koliko često se nađete u situaciji kada jedno od vas ili oboje govorite ružne riječi drugome u prisutnosti djeteta?), suroditeljska podrška mjeri se pomoću 6 čestica (Moj/a partner/ica traži moje mišljenje o pitanjima vezanim uz odgoj), suroditeljsko ometanje/ potkopavanje mjeri se pomoću 6 čestica (Lakše mi je i zabavnije igrati se nasamo sa svojim djetetom nego kad je i partner/ica prisutan/na), odobravanje partnerovih roditeljskih postupaka mjeri se pomoću 7 čestica (Smatram da je moj/a partner/ica dobar roditelj), te podjela poslova mjeri se pomoću 2 čestice (Moj/a partner/ica se voli igrati s našim djetetom, a sav težak posao prepušta meni). Upitnik je podijeljen na dva dijela, pri čemu u prvom dijelu upitnika roditelj procjenjuje koliko se pojedina tvrdnja odnosi na njih na skali Likertovog tipa u rasponu od 0 ("Uopće nije točno za nas) do 6 (U potpunosti je točno za nas) te obuhvaća 30 čestica kojima se ispituje suroditeljski sporazum, suroditeljska bliskost, podrška, potkopavanje,

odobravanje partnerovih roditeljskih postupaka i podjela rada. Drugi dio upitnika obuhvaća 5 čestica te se ispituje djetetova izloženost sukobu na način da roditelj procjenjuje koliko često se u uobičajenom tjednu nađu u određenim situacijama pred djetetom na skali Likertovog tipa, pri čemu 0 označava "Nikad", a 6 "Vrlo često (nekoliko puta na dan)". Rezultati na subskalama formiraju se kao prosjek rezultata na odgovarajućim česticama, a ukupni rezultat formira se kao prosjek rezultata na svim česticama pri čemu se negativne čestice obrnuto boduju. Viši ukupni rezultat upućuje na višu razinu pozitivnog suroditeljskog odnosa. Koeficijent unutarnje konzistencije (Cronbachov alfa) za Skalu suroditeljskog odnosa pokazala je visoku unutarnju pouzdanost s iznosom u rasponu od .91 do .94, dok je unutarnja pouzdanost po subskalama raznolika te za subskalnu roditeljskog sporazuma iznosi .66 - .72, za roditeljsku bliskost .81 - .83, za izloženost djeteta sukobu .81 - .90, za podršku .86 - .89, za potkopavanje .80 - .85 te za odobravanje partnerovih roditeljskih postupaka .61 - .87 (Feinberg i sur., 2012).

Skala roditeljskog stresa (PSS) (Berry i Jones, 1995) sastoji se od 18 čestica kojima se mjeri stupanj doživljenog roditeljskog stresa. Čestice se odnose na više područja, a to su: bliskost s djecom, zadovoljstvo ispunjavanjem roditeljske uloge, teškoće povezane s roditeljstvom te pozitivne i negativne emocije povezane s roditeljskom ulogom. Skala je Likertovog tipa te raspon odgovora kreće se od 1 (u potpunosti se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). Skala se sastoji od pozitivnih (Sretan/na sam u svojoj ulozi roditelja) te negativnih tvrdnji (Moje dijete veliki je izvor stresa i uznemirenosti u mojem životu). Odgovori na čestice 1, 2, 5, 6, 7, 8, 17 i 18 obrnuto se boduju, a ukupni rezultat formira se kao jedinstvena suma skalnih vrijednosti i kreće se od 18 do 90, pri čemu viši rezultat predstavlja snažniji roditeljski stres i obrnuto. Prema Berry i Jones (1995) koeficijent unutarnje konzistencije (Cronbachov alfa) 0,83 te test-retest pouzdanosti 0,81. Skala roditeljskog stresa jednako je namijenjena i prilagođena očevima i majkama te roditeljima djece koja imaju zdravstvene teškoće, odnosno roditeljima djece koja nemaju zdravstvene teškoće. Lessenberry i Rehfelds (2004) kao prednost skale navode njezinu sposobnost mjerenja stresa doživljenog zbog roditeljstva i odvajanje tog stresa od stresa doživljenog u drugim područjima života (primjerice u braku ili na poslu). Prijevod ovog upitnika korišten je iz dokumenta UNICEF-a Hrvatske (2008).

3.4. Obrada podataka

Za statističku obradu podataka korišten je program IBM SPSS Statistics. Za obradu podataka istraživanja korištene su metode deskriptivne statistike. Prikupljeni podaci obrađeni su kao ukupni rezultat zadovoljstva suroditeljstvom te ukupni rezultat roditeljskog stresa. Za potrebe ovog istraživanja, izračunati su podaci na razini svake subskale. Za ispitivanje povezanosti među svim varijablama korišten je Pearsonov koeficijent korelacije.

4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. *Povezanost između kvalitete suroditeljskog odnosa i razine roditeljskog stresa kod očeva i majki.*

Prvi problem ovog istraživanja bio je ispitati povezanost između kvalitete suroditeljskog odnosa i razine roditeljskog stresa kod očeva i majki. Prema dobivenim rezultatima ovog istraživanja, dobivena je statistički značajna slaba negativna povezanost između suroditeljskog odnosa i roditeljskog stresa ($r = -,392$, $p < 0,05$).

Tablica 4.1.

Povezanost između kvalitete suroditeljskog odnosa i razine roditeljskog stresa kod očeva i majki

		Suroditeljstvo
Roditeljski stres	r	-,392
	p	,048*

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tablica 4.2.

Prikaz povezanosti dimenzija suroditeljskog odnosa i roditeljskog stresa

		<i>RS</i>	<i>SS</i>	<i>SB</i>	<i>DIS</i>	<i>SPod</i>	<i>SP</i>	<i>SO</i>	<i>PP</i>
<i>Roditeljski stres</i>	<i>r</i>	1	-,135	-,148	-,020	-,055	-,027	-,357	-,111
<i>Suroditeljski sporazum</i>	<i>r</i>	-,135	1	,515**	-,274	-,642**	-,871**	,450*	,226
<i>Suroditeljska bliskost</i>	<i>r</i>	-,148	,515**	1	-1,197	,652**	-,383	,495*	,213
<i>Djetetova izloženost sukobu</i>	<i>r</i>	-,020	-,274	-,197	1	-,694**	,239	-,252	,479*
<i>Suroditeljska podrška</i>	<i>r</i>	-,055	,642**	,652**	-,694**	1	-,554**	,591**	-,418*
<i>Suroditeljsko potkopavanje</i>	<i>r</i>	-,027	-,871**	-,383	,239	-,554**	1	-,324	,469*
<i>Suroditeljsko odobravanje</i>	<i>r</i>	-,357	,450*	,495*	-,252	,591**	-,324	1	-0,82
<i>Podjela poslova</i>	<i>r</i>	-,111	,226	,213	,479*	-,418*	,469*	-0,82	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; RS-roditeljski stres, SS-suroditeljski sporazum; SB-suroditeljska bliskost; DIS-djetetova izloženost sukobu; SPod-Suroditeljska podrška; SP-suroditeljsko potkopavanje; SO-suroditeljsko odobravanje; PP-podjela poslova

Isto tako, promatrali smo Pearsonov koeficijent korelacije između roditeljskog stresa i svake pojedine dimenzije suroditeljskog odnosa. U Tablici 4.2. prikazane su vrijednosti koje su dobivene u ispitivanju povezanosti dimenzija suroditeljskog odnosa i roditeljskog stresa. Međutim, niti jedna p vrijednost nije bila statistički značajna ($p > 0,05$) te se u tom slučaju, bez obzira na vrijednost koeficijenta korelacije, povezanost ne može tumačiti. Dakle, rezultati ovog istraživanja pokazuju da postoji

značajna slaba negativna povezanost ($r=-,392$ $p<0,05$) između kvalitete suroditeljskog odnosa i razine roditeljskog stresa kod očeva i majki. Roditelji koji percipiraju višu kvalitetu suroditeljskog odnosa doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa. Time se prva hipoteza prihvaća.

Važno je promatrati kontekst provedenog istraživanja te objasniti zašto su dobiveni takvi rezultati. Na temelju dosadašnjih spoznaja iz već provedenih istraživanja (Feinberg i sur., 2010.; Riina & McHale, 2012., Schoppe-Sullivan i sur., 2016.; Hinaman i sur., 2021.; Lucassen i sur., 2021.; Lee Vaydich i Cheung, 2022.; Choi i Becher, 2018.; Fagan i Lee, 2014.), hipoteza je ukazivala na postojanje statistički značajne negativne razlike između kvalitete suroditeljstva i roditeljskog stresa, pri čemu roditelji koji iskazuju nižu kvalitetu suroditeljskog odnosa doživljavaju višu razinu roditeljskog stresa i obrnuto. Ranija istraživanja podupiru rezultate našeg istraživanja u kojem su dobiveni slični rezultati te je dokazana statistički značajna negativna korelacija između suroditeljskog odnosa i roditeljskog stresa. Kao što je u svom radu Deater-Deckard (1998.) zaključio da roditelji koji imaju generalno pozitivno iskustvo, doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa unatoč stresnim događajima i brigama vezanim uz dijete, takva teza potvrdila se i u ovom istraživanju.

4.2. *Kvaliteta suroditeljskog odnosa kod očeva i majki*

Drugi problem ovog istraživanja bio je je ispitati kvalitetu suroditeljskog odnosa kod očeva i majki. Raspon dobivenih rezultata kvalitete suroditeljskog odnosa kretao se od 80 (minimalna vrijednost) do 138 (maksimalna vrijednost). Prosječni dobiveni rezultat je 119,923 ($M=119,923$, $SD=13,129$). Iz rezultata dobivenih u istraživanju, dolazimo do zaključka da naši rezultati pokazuju višu kvalitetu suroditeljskog odnosa.

Ako u Tablici 4.2. gledamo rezultate prema dimenzijama suroditeljstva, možemo zaključiti da roditelji u dimenzijama suroditeljske podrške ($M=4,884$, $SD=0,993$) i sporazuma o suroditeljstvu ($M=4,634$, $SD=1,421$) postižu najviše rezultate kvalitete suroditeljskog odnosa. Isto tako, važno je primijetiti da roditelji postižu niže rezultate

u dimenzijama suroditeljskog potkopavanja ($M=0,993$, $SD=1,291$) i djetetove izloženosti sukobu ($M=1,430$, $SD=1,274$).

Tablica 4.2.

Deskriptivni pokazatelji (aritmetička sredina i standardna devijacija) dimenzija suroditeljstva i ukupno suroditeljstvo

	M	SD
Sporazum o suroditeljstvu	4,634	1,421
Suroditeljska bliskost	4,184	0,642
Djetetova izloženost sukobu	1,430	1,274
Suroditeljska podrška	4,884	0,957
Suroditeljsko potkopavanje	0,993	1,291
Suroditeljsko odobravanje	4,307	0,863
Podjela poslova	3,942	1,595
Ukupno suroditeljstvo	119,923	13,1298

Analizirali smo svaku dimenziju suroditeljstva zasebno. Dimenzija sporazuma o suroditeljstvu ispitivala se pomoću 4 pitanja na kojoj je moguće postići najviši rezultat 24 (visoka razina dimenzije sporazuma o suroditeljstvu). Aritmetička sredina svih odgovora za tu dimenziju iznosila je 18.538, a standardna devijacija 5,686. Aritmetička sredina nas već upućuje da je prisutna visoka razina sporazuma o suroditeljstvu. Medijan svih odgovora iznosio je 20, što znači da je 50% odgovora bilo veće od 20 bodova. Donji kvartil iznosi 15,75, što znači da je 75% odgovora bilo više od 15,75, a gornji kvartil iznosi 23.25, što znači da je 25% odgovora bilo više od 23.25. Interkvartil iznosio je 7,5, što bi značilo da je 50% odgovora smješteno u rasponu između 15,75 i 23,25. Aritmetička sredina pojedinog odgovora na pitanje o sporazumu o suroditeljstvu iznosila je 4,634. U prilogu 7.3. može se vidjeti dijagram pravokutnika za ovu dimenziju i primjetiti da postoji stršeci podatak koji iznosi 4. Iz ovih rezultata

možemo zaključiti da roditelji percipiraju visoku kvalitetu suroditeljskog odnosa u ovoj dimenziji.

Dimenzija suroditeljske bliskosti ispitivala se pomoću 5 pitanja te je prosječan odgovor na pojedino pitanje na tu dimenziju iznosio je 4,184 ($M=4,1846$, $SD=,642$). Aritmetička sredina svih rezultata na toj dimenziji iznosila je 23,6923 (ukupni mogući rezultat na toj subskali iznosio je 30), a standardna devijacija 4,5499 što znači da raspršenost podataka nije velika. 50% dobivenih rezultata bio je viši od 24 ($Me_{uk}=24$), a 75% podataka bilo je više od 21 ($Q_1=21$). 25% podataka bilo je više od 27,25 ($Q_3=27,25$). U rasponu između 21 i 27,25 nalazi se 50% odgovora ($IQR=6,25$). U prilogu 7.4. može se vidjeti dijagram pravokutnika za ovu dimenziju te na ne postoji stršeci podatak za ovu dimenziju. Navedeni rezultati pokazuju da roditelji percipiraju visoku kvalitetu suroditeljskog odnosa u ovoj dimenziji.

Dimenzija suroditeljske podrške ispitivala se pomoću 6 pitanja te je prosječan odgovor na pojedino pitanje na tu dimenziju iznosio je 4,8846 ($M=4,884$, $SD=,957$). Aritmetička sredina svih rezultata na toj dimenziji iznosila je 29,3077 (ukupni mogući rezultat na toj subskali iznosio je 36), a standardna devijacija 5,7464 što znači da raspršenost podataka nije velika. 50% dobivenih rezultata bio je viši od 30,5 ($Me_{uk}=30,5$), a 75% podataka bilo je više od 27,25 ($Q_1=27,25$). 25% podataka bilo je više od 33 ($Q_3=33$). U rasponu između 27,25 i 33 nalazi se 50% odgovora ($IQR=5,75$). U prilogu 7.5. može se vidjeti dijagram pravokutnika za ovu dimenziju te za ovu dimenziju postoje dva stršeca podatka koji iznose 19 i 12. Takvi rezultati govore nam da roditelji percipiraju visoku razinu suroditeljskog odnosa u ovoj dimenziji te u usporedbi s drugim dimenzijama suroditeljskog odnosa uočavamo najvišu postignutu razinu kvalitete suroditeljskog odnosa.

Dimenzija suroditeljskog odobravanja ispitivala se pomoću 7 pitanja te je prosječan odgovor na pojedino pitanje na tu dimenziju iznosio je 4,307 ($M=4,307$, $SD=,863$). Aritmetička sredina svih rezultata na toj dimenziji iznosila je 32,538 (ukupni mogući rezultat na toj subskali iznosio je 42), a standardna devijacija 8,367, što upućuje na veću raspršenost podataka nego što smo imali u drugim do sada obrađenim

dimenzijama. 50% dobivenih rezultata bio je viši od 33,5 ($Me_{uk}=33,5$), a 75% podataka bilo je više od 25,75 ($Q_1=25,75$). 25% podataka bilo je više od 40,25 ($Q_3=40,25$). U rasponu između 25,75 i 40,25 nalazi se 50% odgovora ($IQR=14,5$). U prilogu 7.6. može se vidjeti dijagram pravokutnika za ovu dimenziju te vidimo kako za ovu dimenziju ne postoje stršeci podaci. Takvi rezultati govore nam da roditelji percipiraju dobru (srednju) razinu kvalitete suroditeljskog odnosa u ovoj dimenziji, no ne možemo govoriti o visokoj razini kvalitete suroditeljskog odnosa ($M_{uk}=32,538$, $Me_{uk}=33,5$).

Dimenzija podjela poslova ispitivala se pomoću 2 pitanja te je prosječan odgovor na pojedino pitanje na tu dimenziju iznosio je 3,942 ($M=3,942$, $SD=1,595$). Ukupni mogući rezultat na toj subskali iznosio je 12 (visoka razina dimenzije podjela poslova). Aritmetička sredina svih rezultata na toj dimenziji iznosila je 7,8846, a standardna devijacija 3,19, što upućuje na veću raspršenost podataka. 50% dobivenih rezultata bio je viši od 8 ($Me_{uk}=8$), a 75% podataka bilo je više od 6,75 ($Q_1=6,75$). 25% podataka bilo je više od 10 ($Q_3=10$). U rasponu između 6,75 i 10 nalazi se 50% odgovora ($IQR=3,25$). U prilogu 7.7. može se vidjeti dijagram pravokutnika za ovu dimenziju te vidimo kako za ovu dimenziju postoje dva stršeca podatka koji iznose 0 i 1. Takvi rezultati govore nam da roditelji percipiraju dobru (srednju) razinu kvalitete suroditeljskog odnosa u ovoj dimenziji, no ne možemo govoriti o visokoj razini kvalitete suroditeljskog odnosa ($M_{uk}=7,8846$, $Me_{uk}=8$). Roditelji u ovom istraživanju percipiraju lošiju kvalitetu suroditeljskog odnosa u dimenziji podjela poslova u odnosu na druge dimenzije suroditeljskog odnosa.

Sljedeće dvije dimenzije suroditeljskog odnosa prikazivat će visoku kvalitetu suroditeljskog odnosa ukoliko su postignuti rezultati bliži 0. Dimenzija djetetova izloženost sukobu ispitivala se pomoću 5 pitanja te je prosječan odgovor na pojedino pitanje na tu dimenziju iznosio je 1,4308 ($M=1,4308$, $SD=1,27460$). Ukupni mogući rezultat na toj subskali iznosi 30 (visoka razina djetetove izloženosti sukobu te niska razina suroditeljskog odnosa) Aritmetička sredina svih rezultata na toj dimenziji iznosila je 7,1538, a standardna devijacija 6,3730. 50% dobivenih rezultata bio je niži od 5,5 ($Me_{uk}=5,5$), a 25% podataka bilo je niže od 2 ($Q_1=2$). 75% podataka bilo je niže od 9,25 ($Q_3=9,25$). U rasponu između 2 i 9,25 nalazi se 50% odgovora

(IQR=7,25). U prilogu 7.8. može se vidjeti dijagram pravokutnika za ovu dimenziju te vidimo kako za ovu dimenziju postoji jedan stršeci podatak koji iznosi 25. Takvi rezultati govore nam da roditelji percipiraju nisku razinu kvalitete suroditeljskog odnosa u dimenziji djetetova izloženost sukobu ($M_{uk}=7,1538$, $Me_{uk}=5,5$). Roditelji u ovom istraživanju percipiraju višu kvalitetu suroditeljskog odnosa u dimenziji djetetova izloženost sukobu.

Dimenzija suroditeljskog potkopavanja ispitivala se pomoću 6 pitanja te je prosječan odgovor na pojedino pitanje na tu dimenziju iznosio je 0,993 ($M=0,993$, $SD=1,291$). Ukupni mogući rezultat na toj subskali iznosi 36 (visoka razina suroditeljskog potkopavanja te niska razina suroditeljskog odnosa) Aritmetička sredina svih rezultata na toj dimenziji iznosila je 5,9615, a standardna devijacija 7,748. 50% dobivenih rezultata bio je niži od 4 ($Me_{uk}=4$), a 25% dobivenih rezultata iznosilo je 0 ($Q_1=0$). 75% dobivenih rezultata bilo je niže od 9 ($Q_3=9$). U rasponu između 0 i 9 nalazi se 50% odgovora (IQR=9). U prilogu 7.9. može se vidjeti dijagram pravokutnika za ovu dimenziju te vidimo kako za ovu dimenziju postoje dva stršeca podatka koji iznose 29 i 24. Takvi rezultati govore nam da roditelji percipiraju nisku razinu kvalitete suroditeljskog odnosa u dimenziji suroditeljskog sukoba ($M_{uk}=5,961$, $Me_{uk}=4$).

U tablici 4.2. analizirana je korelacija između pojedinih dimenzija suroditeljstva. Uočena je umjerena pozitivna statistički značajna korelacija ($r=0,515$, $p=0,007$) između sporazuma o zajedničkom roditeljstvu i suroditeljske bliskosti, umjerena pozitivna statistički značajna korelacija ($r=0,642$, $p=0,000$) između sporazuma o zajedničkom roditeljstvu i suroditeljske podrške, umjerena pozitivna statistički značajna korelacija ($r=0,45$, $p=0,021$) između sporazuma o zajedničkom roditeljstvu i suroditeljskog odobravanja te visoka negativna statistički značajna korelacija ($r=-0,871$, $p=0,000$) između sporazuma o suroditeljstvu i suroditeljskog potkopavanja. Nadalje, primjećena je umjerena pozitivna statistički značajna korelacija ($r=0,652$, $p=0,000$) između suroditeljske bliskosti i suroditeljske podrške i umjerena pozitivna statistički značajna povezanost ($r=0,495$, $p=0,01$) između suroditeljske bliskosti i suroditeljskog odobravanja. Isto tako, uočena je umjerena negativna statistički značajna povezanost ($r=-0,694$, $p=0,000$) između suroditeljske podrške i djetetove

izloženosti sukobu te umjerena negativna statistički značajna povezanost ($r=-0,554$, $p=0,003$) između suroditeljske podrške i suroditeljskog potkopavanja, a umjerena pozitivna statistički značajna povezanost ($r=0,591$, $p=0,001$) između suroditeljske podrške i suroditeljskog odobravanja. Analizirajući sve subskale te korelaciju između njih, možemo zaključiti da postoji visoka razina suroditeljskog odnosa. Dakle, roditelji izražavaju višu razinu kvalitete suroditeljskog odnosa ($M=119,923$ $SD=13,129$) te je time druga hipoteza je odbačena.

4.3. *Razina doživljenog roditeljskog stresa*

Treći problem ovog istraživanja bio je ispitati razinu doživljenog roditeljskog stresa kod roditelja. Prije ispitivanja roditeljskog stresa kod roditelja djece nižih razreda osnovne škole, u ovom istraživanju smatralo se da će roditelji doživljavati višu razinu roditeljskog stresa. Kod standardizirane mjerne ljestvice koju smo koristili u ovom istraživanju, maksimalan mogući broj bodova je 90, a minimalan 18, pri čemu veći broj bodova pokazuje višu razinu roditeljskog stresa, a manji broj bodova nižu razinu roditeljskog stresa. U ovom istraživanju raspon ukupnog broja bodova ispitanika kretao se u rasponu od minimalnih 24 do maksimalnih 50 bodova. Iz toga već vidimo da su rezultati ovog istraživanja bili bliže minimalnom mogućem broju bodova nego maksimalnom broju bodova. Kako bi to dokazali, koristili smo aritmetičku sredinu, standardnu devijaciju, medijan, donji i gornji kvartil i interkvartil. Dakle, podaci pokazuju da su roditelji djece nižih razreda odabrane osnovne škole u ovom istraživanju doživljavali nižu razinu roditeljskog stresa. Prosječni rezultat svih ispitanika iznosio je 32,846 ($M=32,846$). Važno je promatrati vrijednost aritmetičke sredine u kontekstu raspona rezultata ispitanika jer iz toga vidimo da je prosječni rezultat svih ispitanika bliži minimalnom ostvarenom rezultatu (24), nego maksimalnom (50). Standardna devijacija nije velika ($SD=6,037$) što nam pokazuje malu raspršenost podataka. Medijan iznosi 31, to pokazuje da 50% dobivenih rezultata iznosi ispod 31, a 50% dobivenih rezultata iznosi iznad 31. Donji kvartil iznosi 28,75, što znači da je 25% dobivenih rezultata niže od 28,75, a 75% dobivenih rezultata više od 28,75, dok gornji kvartil iznosi 36, što ukazuje da 75% dobivenih rezultata iznosi niže od 36, a tek je 25% dobivenih rezultata više od 36 bodova. Interkvartil iznosi 7,25,

što znači da je 50% ispitanika ostvarilo rezultate između 28,75 i 36. Želimo odrediti postoji li među našim odgovorima neki stršeci podatak (eng. *outlier*) koji ne utječe na naš zaključak o hipotezi. U našem istraživanju je primjećen i on iznosi 50. Bez tog podatka, možemo primijetiti kako se svi ostali dobiveni rezultati kreću u rasponu od 24 do 44. U prilogu 7.10. je napravljen dijagram pravokutnika za naše podatke u kojem su prikazani svi naši dobiveni rezultati. Iz svega prikazanog možemo zaključiti da roditelji doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa.

Rezultati pokazuju da roditelji doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa ($M=40,0769$, $SD=5,77528$). Treća hipoteza je odbačena.

Tablica 4.3.

Deskriptivni pokazatelji (aritmetička sredina i standardna devijacija) roditeljskog stresa ukupno i čestica

	min	max	M	SD
Sretan/na sam u svojoj ulozi roditelja.	1	5	4,731	0,811
Malo je toga ili ne postoji ništa što ne bih napravio/la za svoje dijete ako je potrebno.	4	5	4,730	0,443
Briga za moje dijete ponekad zahtijeva više vremena i energije nego što je imam.	3	5	4,269	0,811
Ponekad se brinem radim li za svoju djecu sve što je potrebno.	3	5	4,538	0,571
Osjećam se bliskim/om sa svojim djetetom.	4	5	4,846	0,360
Uživam provoditi vrijeme sa svojim djetetom.	3	5	4,692	0,538
Moje dijete pruža mi osjećaj da sam voljen/a.	4	5	4,884	0,319
Činjenica da imam dijete pomaže mi da na budućnost gledam pozitivno i osjećam se sigurnije.	3	5	4,730	0,523

Moje dijete veliki je izvor stresa i uznemirenosti u mojem životu	1	5	1,807	1,038
Zbog djeteta imam malo slobodnog vremena i manju mogućnost ležernijeg života.	1	5	2,615	1,332
Dijete mi predstavlja financijski teret.	1	5	1,731	1,162
Zbog djeteta mi je teško uskladiti različite obaveze i odgovornosti.	1	4	2,461	1,117
Ponašanje mog djeteta je za mene često izvor neugode i stresa.	1	3	1,5	0,635
Kad bih mogao/mogla ponovno birati, možda bih odlučio/la da nemam djece.	1	1	1	0
Previše sam opterećen/a odgovornostima roditeljstva.	1	4	1,730	0,982
Zbog toga što imam dijete imao/la sam premalo mogućnosti izbora i premalo kontrole nad svojim životom.	1	4	1,5	0,843
Zadovoljan/na sam kao roditelj.	4	5	4,730	0,443
Uživam u svojem djetetu.	4	5	4,961	0,192
Roditeljski stres ukupno	24	50	32,846	6,037

Tablica 4.4.

Deskriptivni pokazatelji (donji kvartil, medijan, gornji kvartil, interkvartil) roditeljskog stresa

	Q ₁	Me	Q ₃	IQR
Roditeljski stres	28,75	31	36	7,25

4.4. Ograničenja istraživanja

Važno je napomenuti da i ovo istraživanje ima određena ograničenja. U daljnjem tekstu navest ćemo ograničenja istraživanja vezana uz uzorkovanje i metodu i provedbu istraživanja koja mogu utjecati na dobivene rezultate istraživanja. Navedena ograničenja promatrat ćemo u kontekstu dobivenih rezultata te pretpostaviti na koji način su mogli utjecati na dobivene rezultate.

4.4.1. Uzorkovanje

U ovom istraživanju sudjelovalo je 26 roditelja djece nižih razreda osnovne škole na području Zagrebačke županije. Obzirom da nije dostupan popis cijele populacije koja se proučava, bilo je važno prikupiti podatke na manjoj skupini populacije. Odabrana je jedna osnovna škola na području Zagrebačke županije zbog lakše dostupnosti, troškova i vremena. Pri odabiru uzorka, vodilo se računa o veličini uzorka, reprezentativnosti, pristupu uzorku i strategiji odabira uzorka. Korišten je neprobabilistički uzorak, odnosno prigodni uzorak jer je dio populacije bio pristupačniji i dostupniji za istraživanje. Od ukupnog broja roditelja čija djeca pohađaju niži razred odabrane osnovne škole, odazvalo se njih 26, a od toga su bile 23 majke i 3 oca. Dakle, izlaznost na anketu bila je 5,57%. Takav podatak govori da nije dobiven reprezentativan uzorak obzirom na heterogenost i broj populacije. Isto tako, mali uzorak može iskriviti rezultate istraživanja zbog čega se mogu dobiti rezultati koji ne odgovaraju pravom doživljaju suroditeljskog odnosa i roditeljskog stresa roditelja djece nižih razreda osnovne škole. U idućem istraživanju, trebalo bi osigurati jednak broj očeva i majki u istraživanju te jednak broj sudionika po razredima, pri čemu je potrebno koristiti drugu metodu uzorkovanja. Obzirom da je u ovom istraživanju korištena neprobabilistička metoda u kojoj nije moguće izračunati vjerojatnost izbora neke osobe iz populacije u uzorak (Milas, 2009.), potrebno je pribjegavati metodama u kojima se može koristiti već postojeći popis. Budući da se za potrebe ovog diplomskog rada koristio prigodni uzorak, neki članovi populacije koji predstavljaju izdvojenu i po mnogim obilježjima različitu grupu u odnosu na ostatak populacije su izostavljeni iz uzorka. Svi roditelji koji su sudjelovali u istraživanju, u trenutku ispunjavanja ankete bili su u braku te u uzorku roditelja ne postoje sudionici koji su u izvanbračnoj zajednici ili razvedeni. Prema rezultatima istraživanja, možemo

zaključiti da su anketi pristupili roditelji koji imaju visoku kvalitetu suroditeljskog odnosa i nižu razinu roditeljskog stresa, dok drugi roditelji koji imaju nižu kvalitetu suroditeljskog odnosa ili višu razinu roditeljskog stresa, nisu pristupili anketi.

Kada govorimo o roditeljskom stresu, očekivalo se da će roditelji na prijelazu iz predškolskog razdoblja u školsko razdoblje djece doživljavati višu razinu roditeljskog stresa. Neka istraživanja povezuju višu razinu roditeljskog stresa kod prijelaznih razvojnih faza te u ranijim razvojnim fazama (Crnic i Low, 2002.). Međutim, u ovom istraživanju rezultati pokazuju da roditelji djece nižih razreda osnovne škole doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa. Slične rezultate istraživanja, ali kod djece predškolske dobi, dobili su i drugi autori u prethodnim istraživanjima (Profaca, 2002., prema Delale, 2011.; Delale, 2011.; Profaca i Arambašić, 2004.; Nikolić, 2018., Fagan i Lee, 2014.). Prema Profaca i Arambašić (2004.) izvor roditeljskog stresa mogu biti karakteristike djeteta (zahtjevnost djeteta, zdravlje djeteta, neadaptiranost djeteta), interakcija roditelja s djetetom (discipliniranje djeteta, komunikacija s djetetom, neispunjena očekivanja od djeteta, vezanost za dijete) te karakteristike roditelja i njegove socijalne mreže (nedostatak podrške, odnosi sa supružnikom, materijalna situacija, ograničenja roditeljske uloge, nekompetencija i zahtjevi drugih uloga). Možemo primijetiti da u našem uzorku sva djeca pohađaju redovni razredni program te su djeca urednog razvoja. S obzirom da roditelji izvještavaju o visokoj razini kvalitete suroditeljskog odnosa, možemo primijetiti da roditelji imaju podršku svog partnera. Isto tako, Webster-Stratton (1990., prema Milić-Babić 2012.) govori o roditeljskom stresu uslijed materijalnih, socijalnih, fizičkih i socijalnih resursa, no u ovom istraživanju ne možemo zaključiti o istom. Na ove rezultate istraživanja može utjecati podatak da u uzorku nismo imali nijednog razvedenog roditelja, roditelje koji su u izvanbračnoj zajednici i/ili udovca/udovicu. Istraživanje pokazuje da majke koje su u stabilnom emotivnom odnosu doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa u odnosu na majke koje su nestabilnim vezama ili samohrane majke (Ryan i sur. 2009., Copeland i Harbaugh, 2005.), dok su slične rezultate o doživljaju roditeljskog stresa dobili Williford i sur. (2006.) jer je većina sudionica (94,8%) bilo u braku ili u izvanbračnoj zajednici. Važno je uzeti u obzir i takve činjenice jer je veća vjerojatnost da će majka/otac koji imaju uza sebe partnera/partnericu doživljavati svoju roditeljsku

ulogu manje zahtjevnom ukoliko je njihov partner/partnerica uključen u odgoj i brigu o djetetu. Ako promatramo rezultate kvalitete suroditeljstva u odnosu na svaku dimenziju, možemo zaključiti da su rezultati slični onima koje su dobile Pećnik i Tokić (2011.) u svom istraživanju, a to je da majke i očevi trinaestogodišnjaka u prosjeku često doživljavaju dobru suradnju od strane drugog roditelja te da u prosjeku rijetko doživljavaju sukobe s drugim roditeljem oko odgoja i brige za dijete. Obzirom na broj sudionika, nismo mogli dovoditi u vezu neke odrednice koje mogu činiti razliku u percepciji suroditeljskog odnosa roditelja djece nižih razreda osnovne škole. Ostavlja se prostor za istraživanje razlike u percepciji suroditeljskog odnosa obzirom na dob i broj djece, materijalni status te ispitivanje razlike u percepciji suroditeljskog odnosa kod očeva i majki djece nižih razreda osnovne škole. Neki autori govore o različitoj percepciji suroditeljskog odnosa obzirom na spol te da se očevi i majke mogu razlikovati u percepciji kvalitete suroditeljskog odnosa u pojedinim dimenzijama (Burney, 2007.; Baril i sur., 2007.), primjerice očevi percipiraju više potkopavanja te više podrške od strane partnerice nego majke. Kako bi se ispitale takve odrednice suroditeljskog odnosa, potrebno je dobiti heterogeni uzorak u kojem će biti podjednak broj očeva i majki.

Isto tako, u ovom istraživanju bio je mali odaziv roditelja što može ukazivati na ispitivanje osjetljivog područja roditeljskog stresa i odnosa roditelja. Tome je mogla doprinijeti i informacija o studiju socijalnog rada zbog mogućeg negativnog doživljaja profesije socijalnog rada ili zbog potencijalne brige o anonimnosti i otkrivanju identiteta. Kao posljedica korištenja neprobabilističkog uzorka u ovom istraživanju, javlja se pristranost čime je ugrožena vanjska valjanost. Budući da je vanjska valjanost ugrožena, rezultati istraživanja ne mogu se proširiti na populaciju, okolnosti i uvjete koji su drugačiji od onih pod kojim su dobiveni (Milas, 2009.). Kako bi se dobio reprezentativan uzorak, potrebno je pribjegavati probabilističkim metodama. U ovom istraživanju težilo se dobiti perspektivu očeva i majki te roditelja koji su u braku i onih koji su razvedeni kako bi se bolje razumio koncept suroditeljstva i roditeljskog stresa. U tom slučaju, može se koristiti stratificirani uzorak koji zahtijeva da prije početka samog uzorkovanja populacija bude podijeljena u skupine koje će unutar sebe biti homogene, a među sobom heterogene (Milas, 2009.). Na taj način, može se doći do

podjednakog omjera među roditeljima obzirom na spol i bračni status, a podaci bi se mogli interpretirati na cijelu populaciju.

4.4.2. *Metoda i provedba istraživanja*

Za potrebe ovog istraživanja koristila se kvantitativna metoda istraživanja koja pruža brojčani opis istraživane pojave (Milas, 2009). Obzirom da je cilj istraživanja ispitati povezanost varijabli, odnosno provjeriti postojeću teoriju i postavljene hipoteze, kvantitativna metoda bila je prikladnija za ovo istraživanje. Iako je suroditeljstvo konstrukt koji se pojavio u literaturi 1980. godine (Rosenthal i Hansen, 1980; prema Ferrante, 2005.) te se u ranim istraživanjima promatrao u kontekstu razvedenih roditelja, dok su novija istraživanja usmjerena na dvoroditeljske obitelji te proučavaju suroditeljstvo između očeva i majki u braku, to je konstrukt za koji postoji predviđena mjerna ljestvica i na temelju kojeg su prikupljene spoznaje i znanja o pojavi. Iz tog razloga, ovo istraživanje usmjereno je na veće razumijevanje istraživane pojave do koje dolazi provjerom teorije ili teorijskih pretpostavki (Milas, 2009) koje već postoje za suroditeljstvo i roditeljski stres. Nedostatak kvantitativne metode je to što ne pruža mogućnost dobivanja uvida u nova saznanja zbog već standardiziranih mjernih ljestvica i ne pruža novu perspektivu ukoliko postoje nova shvaćanja suroditeljstva. U ovom istraživanju nije se pokušalo manipulirati varijablama nego su se konstrukti, odnosno varijable promatrale u prirodnim uvjetima, mjerile su se onakvima kakve jesu te se zbog toga koristio deskriptivni tip kvantitativnog istraživanja. Koristila se anketna metoda prikupljanja podataka, kao poseban oblik ne-eksperimentalnog istraživanja koje kao osnovni izvor podataka koristi osobni iskaz ispitanika o stavovima, uvjerenjima, mišljenjima i ponašanju (Milas, 2009). Takva metoda bila je pogodnija za ovo istraživanje i ispitivanje suroditeljskog odnosa i roditeljskog stresa kako bi dobili uvid u mišljenja ispitanika te tumačili rezultate na temelju dobivenih odgovora. Anketna metoda istraživanja pruža nam uvid u rasprostranjenost pojave roditeljskog stresa i suroditeljskog odnosa te nas upoznaje sa stavovima i mišljenjima roditelja o navedenim konstruktima. Za prikupljanje podataka koristila se metoda web ankete izrađena u aplikaciji za online statistička istraživanja Lime Survey. Koristila se web anketa s ciljem da se roditeljima pruži veća fleksibilnost i veće mogućnosti

ispunjavanja u slobodno vrijeme. Smatralo se da je i standardizacija istraživačkog postupka bolja jer će svi ispitanici dobit jednaku uputu (Galešić, 2005), a postoji mogućnost javljanja na mail za dodatna pitanja. S obzirom da se radi o temi suroditeljstva i roditeljskog stresa, smatralo se da je roditeljima jednostavnije ispunjavati upitnik u online obliku što im pruža veći osjećaj intimnosti u odnosu na druge oblike anketnog upitnika koji potencijalno mogu smanjiti osjećaj anonimnosti.

Međutim, online anketa ne pruža uvid u to ispunjava li upitnik sudionik kojem je namijenjen (manja kontrola), postoji potencijalno manji odaziv u odnosu na druge oblike anketnog upitnika (npr. osobno na roditeljskom) te pitanje informatičke pismenosti i korištenja interneta kod roditelja, odnosno e-pošte (Galešić, 2005). Iako udobnost doma može povećati odaziv sudionika na istraživanje, postoji potencijalni problem ometajućih čimbenika, kao što su različiti zvukovi, prekidanje ispunjavanja zbog razgovora s drugom osobom kod kuće i slično. S druge strane, anketni upitnik "licem u lice" koji bi se provodio grupno, potencijalno bi imao veći odaziv u odnosu na web anketiranje (Milas, 2009.). Isto tako, lakše bi bilo pratiti reakcije, ponašanja i neverbalne geste ispitanika te bi bili sigurniji ulaze li nam u uzorak roditelji kojima je anketa namijenjena.

4.5. Implikacije rezultata dobivenih u istraživanju

Prema dosadašnjim istraživanjima, suroditeljski odnos ima središnju ulogu u usmjeravanju tijeka obiteljskih odnosa i time utječe na dobrobit roditelja i djece (Boričević Maršanić i Kušmić, 2013.). Na dječji razvoj i prilagodbu utječe kvaliteta svih domena suroditeljstva, jednako onih koji su u braku i onih koji su razvedeni (Pećnik i Klarić, 2020.). U Republici Hrvatskoj ne postoji veliki broj provedenih istraživanja na temu suroditeljskog odnosa, dok su strana istraživanja brojčano veća i dostupnija. Obzirom na veliku važnost dobrobiti suroditeljskog odnosa, bitno je konceptu suroditeljstva dati veću pažnju na prostoru Republike Hrvatske te dobivene spoznaje koristiti u praksi. Isto tako, važno je istražiti doprinos postojećih intervencija i preventivskih programa u praksi. Boričević Maršanić i Kušmić (2013.) opisuju

benefite provedenih grupnih intervencija koje su se bavile temom suroditeljstva u kojima je nakon provedbe programa kod sudionika utvrđeno veće zadovoljstvo u braku, učinkovitija interakcija između oca i djeteta i značajna poboljšanja djece u akademskom i socijalnom aspektu. Važno je imati takve spoznaje na umu pri radu s roditeljima u obliku preventivnog programa ili intervencijskog kod roditelja narušenih odnosa ili razvedenih roditelja.

Program radionica koje se bave temama suroditeljstva provodi Centra za podršku roditeljstvu “Rastimo zajedno” u sklopu program radionica s roditeljima “Rastimo zajedno i dalje” koja je namijenjena očevima djece u dobi do sedme godine koji žive razdvojeno roditeljstvo. Iako ne postoje potpuni podaci o djelotvornosti programa zbog prikupljanja istih, na temelju evaluacije koju su ispunjavali roditelji dobivena je značajna razlika na pojedinim česticama mjere roditeljske uključenosti očeva (Pećnik, 2019.). Osim takvih programa, važno je da koncept suroditeljstva, kao i roditeljskog stresa, bude poznat pri radu s roditeljima u Hrvatskom zavodu za socijalni rad, u obliku svakodnevnog rada i obiteljske medijacije. Važno je prepoznati da osim partnerskog odnosa te odnosa roditelj-dijete, postoji iznimna značajnost suroditeljskog odnosa. U tom kontekstu, važno je da stručnjaci koji rade s roditeljima budu svjesni višedimenzionalnosti konstrukta suroditeljstva te da prepoznaju koje dimenzije suroditeljskog odnosa su kod partnera više kvalitete, a koje niže. Obiteljska medijacija provodi se kada roditelji imaju slabije kapacitete za samostalno rješavanje pitanja vezana uz odgoj i skrb o djeci pa im u tome pomaže obiteljski medijator (Pećnik i Klarić, 2020.). Dakle, temelj rada na medijaciji je suroditeljski odnos te unapređenje roditeljskih kapaciteta za prevladavanje prisutnih sukoba i problema oko odgoja i skrbi za djecu. Vrijednost dosadašnjih spoznaja istraživanja uvelike može pomoći medijatoru u radu s roditeljima, boljem razumijevanju koncepta suroditeljstva i roditeljskog stresa te drugih čimbenika koji utječu na suroditeljski odnos te obiteljsku dinamiku.

5. ZAKLJUČAK

U ovom istraživanju ispitivao se odnos između suroditeljstva i roditeljskog stresa. Istraživanjem je utvrđeno da postoji statistički značajna negativna povezanost između percepcije kvalitete suroditeljskog odnosa i doživljaja roditeljskog stresa. Roditelji koji su izvijestili o višoj kvaliteti suroditeljskog odnosa, doživljavali su nižu razinu roditeljskog stresa. Promatrajući kvalitetu suroditeljskog odnosa prema dimenzijama suroditeljstva, podaci pokazuju da su roditelji u ovom istraživanju iskazivali višu kvalitetu suroditeljstva u dimenzijama suroditeljska bliskost, suroditeljska podrška, sporazum o suroditeljstvu, suroditeljsko odobravanje i podjela poslova te su postizali niže rezultate u dimenzijama suroditeljsko potkopavanje i djetetova izloženost sukobu što ukazuje na visoku kvalitetu suroditeljskog odnosa. Roditelji djece nižih razreda osnovne škole u ovom istraživanju doživljavaju nižu razinu roditeljskog stresa. Roditeljski stres u istraživanju nije korelirao ni sa jednom dimenzijom suroditeljskog odnosa, no u istraživanju je dokazana povezanost dimenzija suroditeljskog odnosa. Između pojedinih dimenzija suroditeljstva pokazana je negativna značajna povezanost te pozitivna statistički značajna povezanost (Tablica 4.2.). Inicijalna namjera ovog istraživanja bila je ispitati razlike između očeva i majki u percepciji kvalitete suroditeljstva i doživljaja roditeljskog stresa, no zbog malog broja ispitanika, takve zaključke nije moguće donijeti. Jedna od namjera ispitivanja razlike bila je ponuditi tematske radionice koje bi bile važne za roditelje djece nižih razreda. Prema dobivenim rezultatima, možemo primijetiti da bi buduće radionice na temu podjele poslova vezanih uz dijete mogle doprinijeti kvaliteti suroditeljstva, u pogledu očekivanja i vjerovanja roditelja kako bi poslovi trebali biti podijeljeni, kao i suroditeljske bliskosti. Rezultati istraživanja upućuju na potrebu produbljivanja rezultata istraživanja kroz provođenje daljnjih znanstvenih istraživanja te dolaženje do novih znanstvenih spoznaja o konceptu suroditeljstva.

6. LITERATURA

1. Abidin, R.R. (1995). *Parenting Stress Index*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
2. Baril, M. E., Crouter, A. C. i McHale, S. M. (2007). Processes linking adolescent wellbeing, marital love, and coparenting. *Journal of Family Psychology*, 21, 645-654.
3. Berry, J. O., i Jones, W. H. (1995). The parental stress scale: Initial psychometric evidence. *Journal of social and personal relationships*, 12(3), 463-472.
4. Boričević Maršanić, V. (2011). *Povezanost usklađenosti roditelja u odgoju s emocionalnim i ponašajnim problemima adolescenata*. Disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet.
5. Bronte-Tinkew, J., Horowitz, A., i Carrano, J. (2010). Aggravation and stress in parenting: Associations with coparenting and father engagement among resident fathers. *Journal of Family Issues*, 31, 525–555.
6. Burney, R. V. (2007). *Predictors of coparenting quality among first time parents during toddlerhood*. The University of North Carolina at Greensboro.
7. Choi, J. K i Becher, E. H. (2019). Supportive Coparenting, Parenting Stress, Harsh Parenting, and Child Behavior Problems in Nonmarital Families. *Fam Process*. 58 (2), 404-417
8. Copeland, D. i Harbaugh, B. L. (2005). Differences in parenting stress between married and single first time mothers at six to eight weeks after birth. *Isuse in comprehensive pediatric nursing*, 28(3), 139–152.
9. Cox, M. J., i Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual review of psychology*, 48(1), 243-267.
10. Crnic, K.A. i Low, C. (2002). Everyday stresses and parenting. U: Bornstein, M. (ur.), *Handbook of parenting* (str. 243-268). New York: Erlbaum.
11. Deater-Deckard, K. (2008). *Parenting stress*. Yale University Press.
12. Delale, E. A. (2011). Povezanost doživljaja roditeljske kompetentnosti i emocionalne izražajnosti s intenzitetom roditeljskog stresa majki. *Psihologijske teme*, 20(2), 187-212.

13. Doherty, W. J., i Beaton, J. M. (2004). Mothers and Fathers Parenting Together. U: Vangelisti, A. L. (ur.), *Handbook of Family Communication*, (str. 269-286). Mahwah, NJ: Erlbaum
14. Fagan, J., i Lee, Y. (2014). Longitudinal Associations among Fathers' Perception of Coparenting, Partner Relationship Quality, and Paternal Stress during Early Childhood. *Fam process*. 53 (1), 80-96.
15. Feinberg, M. E. (2003). The Internal Structure and Ecological Context of Coparenting: A Framework for Research and Intervention. *Parenting: Science and Practice*, 3 (2), 95-131
16. Feinberg, M. E., Jones, D. E., Kan, M. L., i Goslin, M. C. (2010). Effects of family foundations on parents and children: 3.5 years after baseline. *Journal of Family Psychology*, 24(5), 532–542
17. Feinberg, M. R., Brown, L. D., i Kan, M. L. (2012). A Multi-Domain Self-Report Measure of Coparenting. *Parent Sci Pract*. 12(1), 1-21.
18. Ferrante, A. J. (2005). *Co-parenting in Intact and Divorced Families: Its Impact on Young Adult Adjustment*. Virginia Commonwealth University. Richmond
19. Filipović, N. I. (2015). Razumijevanje sistema: Od Bertalanffyja do Ortege y Gasseta. *Filozofska istraživanja*, 35 (4), 687-698.
20. Galešić, M. (2005). Anketna istraživanja putem interneta: Mogući izvori pogrešaka. *Društvena istraživanja - Časopis za opća društvena pitanja*, 14(75-76), 297-320.
21. Gelfand, D.M., Teti, D.M. i Radin Fox, C.E. (1992). Sources of parenting stress for depressed and nondepressed mothers of infants. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21, 262-272.
22. Goodnow, J. J. (1998). Beyond the overall balance: The significance of particular tasks and procedures for perceptions of fairness in distributions of household work. *Social Justice Research*. 11, 359-376.
23. Lee Vaydich, J., i Cheung, R. Y. M. (2022). Parental Burnout During the Second Year of the COVID-19 Pandemic: Exploring the Role of Parenting Stressors and Coparenting Support. *The Family Journal*, 0(0).

24. Lessenberry, B. M., & Rehfeldt, R. A. (2004). Evaluating Stress Levels of Parents of Children With Disabilities. *Council for Exceptional Children*, 70, 231-244
25. Lucassen, N., de Haan, A. D., Helmerhorst, K. O. W., i Keizer, R. (2021). Interrelated Changes in Parental Stress, Parenting, and Coparenting Across the Onset of the COVID-19 Pandemic. *Journal of Family Psychology*, 35(8), 1065-1076.
26. Ljubetić, M. (2012). *Nosi li dobre roditelje roda?! Odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete*. Zagreb: Profil.
27. Margolin, G. ,Gordis, E. B., i John, R. S. (2001). Coparenting: A link between marital conflict and parenting in two-parent families. *Journal of Family Psychology*, 15 (1), 3-21
28. Martin, C. A. i Colbert, K. K. (1997). *Parenting: A life span perspective*. New York: McGrawHill.
29. McDaniel, B. T., Teti, D. M., i Feinberg, M. E. (2018). Predicting Coparenting Quality in Daily Life in Mothers and Fathers. *Journal of Family Psychology* 32(7), 904-914
30. McHale, J. P. i Lindahl, K. M. (2011). *Coparenting: A conceptual and clinical examination of family systems*. Washington: American Psychological Association.
31. Milas, G. (2009). *Metode istraživanja u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
32. Milić Babić, M. (2012). Neke odrednice roditeljskog stresa u obiteljima djece s teškoćama u razvoju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 48(2), 66-75.
33. Mlinarević, V. (2022). Odgoj djeteta i komunikacija roditelja u suvremenim uvjetima. *Nova prisutnost*, 10(1), 133-144.
34. Nikolić, A. (2018). Izvori roditeljskog stresa i karakteristike obitelji kao odrednice roditeljskih odgojnih postupaka [Neobjavljeni diplomski rad]. Repozitorij Fakulteta hrvatskih studija.

35. Nomaguchi, K., Brown, S., i Leyman, T. M. (2017). Fathers' participation in parenting and maternal parenting stress: Variation by relationship status. *Journal of family issues*, 38(8), 1132-1156.
36. Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2003). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, 10 (1), 45-68.
37. Pećnik, N. (2013). *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
38. Pećnik, N., i Klarić, B. (2020). Suroditeljstvo: određenje, obilježja i implikacije za obiteljsku medijaciju. *Ljetopis Socijalnog Rada*, 27(2), 317-340.
39. Pelchat, D., Bisson, J., Bois, C., i Saucier, J.-F. (2003). The effects of early relational antecedents and other factors on the parental sensitivity of mothers and fathers. *Infant and Child Development*, 12, 27–51.
40. Profaca, B. (2002). *Roditeljski stres i neke karakteristike emocionalnog i socijalnog razvoja djeteta predškolske dobi*. Magistarski rad. Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju.
41. Profaca, B., i Arambašić, L. (2004). Upitnik izvora i intenziteta roditeljskog stresa. *Suvremena psihologija*, 7(2), 243-260.
42. Quinones, E. M. (2006). *The relationship between parenting stress, social support, acculturation, and Latina adolescent mothers' self-reported parenting behaviors*. New York: ETD Collection for Pace University.
43. Riina, E. M., i McHale, S. M. (2012). The trajectory of coparenting satisfaction in African American families: The impact of sociocultural stressors and supports. *Journal of Family Psychology*, 26(6), 896–905
44. Ryan, R. M., Tolani, N. i Brooks-Gunn, J. (2009). Relationship trajectories, parenting stress, and unwed mothers' transition to a new baby. *Parenting, science and practice*, 9(1-2), 160–177.
45. Schoppe-Sullivan, S. J., Settle, T., Lee, J. K., i Kamp Dush, C. M. (2016). Supportive coparenting relationship as a haven of psychological safety at the transition to parenthood. *Res Hum Dev*. 13(1), 32-48

46. Short, K. H., i Johnston, C. (1997). Stress, maternal distress, and children's adjustment following immigration: the buffering role of social support. *Journal of consulting and clinical psychology*, 65(3), 494.
47. Shumow, L., i Lomax, R. (2002). Parental efficacy: predictor of parenting behavior and adolescent outcomes. *Parenting: Science and practice*, 2(2), 127-150.
48. Williford, A. P., Calkins, S. D. i Keane, S. P. (2006). Predicting Change in Parenting Stress Across Early Childhood: Child and Maternal Factors. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35(2), 251–263

7. PRILOG

Prilog 7.1.

Pismo za roditelje

Poštovani očevi i majke,

studentica sam diplomskog studija socijalnog rada na Pravnom fakultetu u Zagrebu te Vas ovim putem molim i pozivam na suradnju i sudjelovanje u istraživanju pod nazivom “Neke odrednice kvalitete suroditeljstva iz perspektive očeva i majki” koje se provodi u svrhu izrade mog diplomskog rada pod mentorstvom prof. dr. sc. Maje Laklije.

U istraživanju sudjeluju i očevi i majke djece nižih razreda osnovne škole, a upitnik ispunjavaju oba roditelja u odnosu na dijete koje pohađa niži razred osnovne škole. Upitnik je u potpunosti anoniman te u njemu nema točnih ili netočnih odgovora, a podaci dobiveni istim koristit će se isključivo u znanstvene svrhe. Ispunjavanje upitnika traje oko 10 minuta.

Kako bi rezultati bili vjerodostojni, iznimno je važno da na svako pitanje odgovorite iskreno te da do kraja ispunite upitnik. Vašim sudjelovanjem doprinijet ćete kvaliteti diplomskog rada i boljem razumijevanju koncepta suroditeljstva. Upitnik možete ispuniti do 26. lipnja 2023. do 23.59 sati.

Anketnom upitniku možete pristupiti putem sljedeće poveznice:

<https://limesurvey.srce.hr/698657?lang=hr>

Molim Vas da proslijedite poveznicu za pristup anketnom upitniku Vašem partneru/supruzi/suprugu (drugom roditelju djeteta) ukoliko nisu u WhatsApp grupi.

Svaki sudionik ima pravo uvida u rezultate istraživanja. Ukoliko imate pitanja ili nejasnoća vezana uz tijek ili rezultate istraživanja, možete me kontaktirati putem sljedeće e-mail adrese:

lucija.cesar@student.pravo.hr

Zahvaljujem Vam na izdvojenom vremenu i trudu za sudjelovanje u ovom istraživanju!

Studentica diplomskog studija socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu,

Lucija Crnoja

Prilog 7.2.

Anketni upitnik

Poštovani očevi i majke,

pred Vama se nalazi upitnik kojem je cilj utvrditi odrednice značajne za kvalitetu suroditeljstva iz perspektive očeva i majki. Upitnik je namijenjen roditeljima djece nižih razreda osnovne škole te upitnik ispunjavate u odnosu na dijete koje pohađa niži razred. Istraživanje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada na temu Neke odrednice kvalitete suroditeljstva iz perspektive očeva i majki pod mentorstvom prof. dr. sc. Maje Laklije.

Sudjelovanje u ovom istraživanju u potpunosti je anonimno i dobrovoljno, a svi dobiveni rezultati analizirat će se isključivo na grupnoj razini i koristiti u znanstvene svrhe. Razina neugode u ovom istraživanju neće biti veća od one koju možete doživjeti u vrlo uobičajenim i svakodnevnim situacijama. Ispunjavanje upitnika traje oko 10 minuta.

U slučaju da ne stignete upitnik ispuniti odjednom, možete prekinuti unos, otići sa stranice ankete, te se vratiti ispunjavanju kasnije putem linka kojim ste pristupili upitniku. Upitnik možete ispuniti do 24. travnja do 23.59 sati.

Svaki sudionik ima pravo uvida u rezultate istraživanja.

Ukoliko imate pitanja ili nejasnoća vezana uz tijek ili rezultate istraživanja, možete me kontaktirati putem sljedeće e-mail adresa: lucija.cesar@student.pravo.hr

Zahvaljujem Vam na izdvojenom vremenu i trudu za sudjelovanje u ovom istraživanju!

Vaš spol je:

- ☐ muški
☐ ženski

Godina rođenja:

Razina obrazovanja:

- ☐ niža stručna sprema (NSS)
☐ srednja stručna sprema (SSS)
☐ viša stručna sprema (VŠS)
☐ visoka stručna sprema (VSS) i više

Radni status:

- ☐ zaposlen/a
☐ nezaposlen/a
☐ ostalo:

Bračni status:

- ☐ u braku
☐ u izvanbračnoj zajednici
☐ razveden/a
☐ udovac/udovica
☐ ostalo:

Ukupan broj djece:

Dob djece:

(Dob djece poredajte od najmlađeg do najstarijeg. Dob svakog djeteta odvojite zarezom.)

--

Dijete za koje ispunjavam upitnik je:

- ☐ djevojčica
- ☐ dječak

Oblik školovanja djeteta:

- ☐ redovni program
- ☐ individualiziran program
- ☐ prilagođen program

Prosječni prihod Vašeg kućanstva:

- ☐ niže od 600€
- ☐ od 600€ do 1000€
- ☐ od 1001€ do 1500€
- ☐ od 1501€ do 2000€
- ☐ više od 2000€

Za svako pitanje odaberite odgovor koji najbolje opisuje način na koji Vi i vaš partner surađujete kao roditelji, pri čemu:

0 = Ne odnosi se na nas

2 = U manjoj mjeri se odnosi na nas

4 = Donekle se odnosi na nas

6 = U potpunosti se odnosi na nas

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	0	1	2	3	4	5	6
Smatram da je moj/a partner/ica dobar roditelj	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moja veza s partnerom/partnericom je jača sada nego prije no što smo dobili dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica traži moje mišljenje o pitanjima vezanim uz odgoj	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica posvećuje mnogo pažnje našem djetetu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica se voli igrati s našim djetetom, a sav težak posao prepušta meni	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partner/ica i ja imamo jednake ciljeve za naše dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica i dalje želi raditi svoje stvari umjesto biti odgovoran roditelj	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lakše mi je i zabavije igrati se nasamo sa svojim djetetom nego kad je i partner/ica prisutan/na	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partner/ica i ja imamo različito mišljenje o tome kako treba odgajati naše dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partner/ica mi često govori da dobro odgajam naše dijete ili mi na druge	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	0	1	2	3	4	5	6
načine daje to znanja da sam dobar roditelj							
Partner/ica i ja drugačije gledamo na prehranu, raspored spavanja i ostale rutine kod našeg djeteta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partner/ica se katkad izruguje tome kakav sam roditelj ili daje sarkastične komentare o mojem roditeljstvu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica ne vjeruje mojim roditeljskim sposobnostima	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica je osjetljiva na osjećaje i potrebe našeg djeteta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica i ja imamo drugačije standarde za ponašanje našeg djeteta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica pokušava pokazati kako je bolja od mene u brizi za naše dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osjećam se blisko partneru/partnerici kada ju vidim kako se igra s našim djetetom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica ima puno strpljenja s našim djetetom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	0	1	2	3	4	5	6
Često raspravljamo o tome na koji način je najbolje zadovoljiti potrebe našeg djeteta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica ne ispunjava svoj dio roditeljskih obaveza	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kada smo nas troje zajedno, moj/a partner/ica se katkad natječe sa mnom za djetetovu pažnju	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica potkopava moja roditeljska nastojanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica je spremna žrtvovati se kako bi pomogla u odgoju našeg djeteta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica i ja rastemo i sazrijevamo zajedno kroz naše roditeljstvo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Moj/a partner/ica cijeni koliko se trudim biti dobar roditelj	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kada nemam više snage kao roditelj, partner/ica mi pruža podršku koja mi je potrebna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Partner/ica mi pruža osjećaj da sam najbolji mogući roditelj za naše dijete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stres koji je stvorilo roditeljstvo razdvaja mene i partnera/partnericu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	0	1	2	3	4	5	6
Moj/a partner/ica ne voli da ju naše dijete ometa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Roditeljstvo nam je dalo smjer za budućnost	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sljedeća pitanja odnose se na to koliko se često u uobičajenom tjednu:

Pri čemu:

0 = Nikad

2 = Ponekad (jednom ili dva puta tjedno)

4 = Često (jednom dnevno)

6 = Vrlo često (nekoliko puta dnevno)

	0	1	2	3	4	5	6
Nađete u blago napetoj ili sarkastičnoj interakciji s partnerom/partnericom?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svađate o djetetu sa svojim/svojom parnter/icom u djetetovoj prisutnosti?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svađate o vašoj vezi ili bračnim problemima nevezanim za vaše dijete u djetetovoj prisutnosti?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nađete u situaciji kada jedno od vas ili oboje govorite ružne riječi drugome u prisutnosti djeteta?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	0	1	2	3	4	5	6
Nađete u situaciji da vičete jedno na drugo kada vas dijete može čuti?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Sljedeće tvrdnje opisuju Vaš doživljaj i osjećaje spram roditeljstva. Odgovarajući na pojedinu tvrdnju, imajte u vidu kakav je tipičan odnos između Vas i Vašeg djeteta. Molimo zaokružite broj koji najbolje odražava vaš doživljaj roditeljstva, pri čemu:

1 = Uopće se ne slažem

2 = Ne slažem se

3 = Niti se slažem, niti se ne slažem

4 = Slažem se

5 = U potpunosti se slažem

*

Molim izaberite odgovarajući odgovor za svaku stavku.

	1	2	3	4	5
Sretan/na sam u svojoj ulozi roditelja.	☐	☐	☐	☐	☐
Malo je toga ili ne postoji ništa što ne bih napravio/la za svoje dijete ako je potrebno.	☐	☐	☐	☐	☐
Briga za moje dijete ponekad zahtijeva više vremena i energije nego što je imam.	☐	☐	☐	☐	☐
Ponekad se brinem radim li za svoju djecu sve što je potrebno.	☐	☐	☐	☐	☐
Osjećam se bliskim/om sa svojim djetetom.	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
Uživam provoditi vrijeme sa svojim djetetom.	☐	☐	☐	☐	☐
Moje dijete pruža mi osjećaj da sam voljen/a.	☐	☐	☐	☐	☐
Činjenica da imam dijete pomaže mi da na budućnost gledam pozitivno i osjećam se sigurnije.	☐	☐	☐	☐	☐
Moje dijete veliki je izvor stresa i uznemirenosti u mojem životu	☐	☐	☐	☐	☐
Zbog djeteta imam malo slobodnog vremena i manju mogućnost ležernijeg života.	☐	☐	☐	☐	☐
Dijete mi predstavlja financijski teret.	☐	☐	☐	☐	☐
Zbog djeteta mi je teško uskladiti različite obaveze i odgovornosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Ponašanje mog djeteta je za mene često izvor neugode i stresa.	☐	☐	☐	☐	☐
Kad bih mogao/mogla ponovno birati, možda bih odlučio/la da nemam djece.	☐	☐	☐	☐	☐
Previše sam opterećen/a odgovornostima roditeljstva.	☐	☐	☐	☐	☐

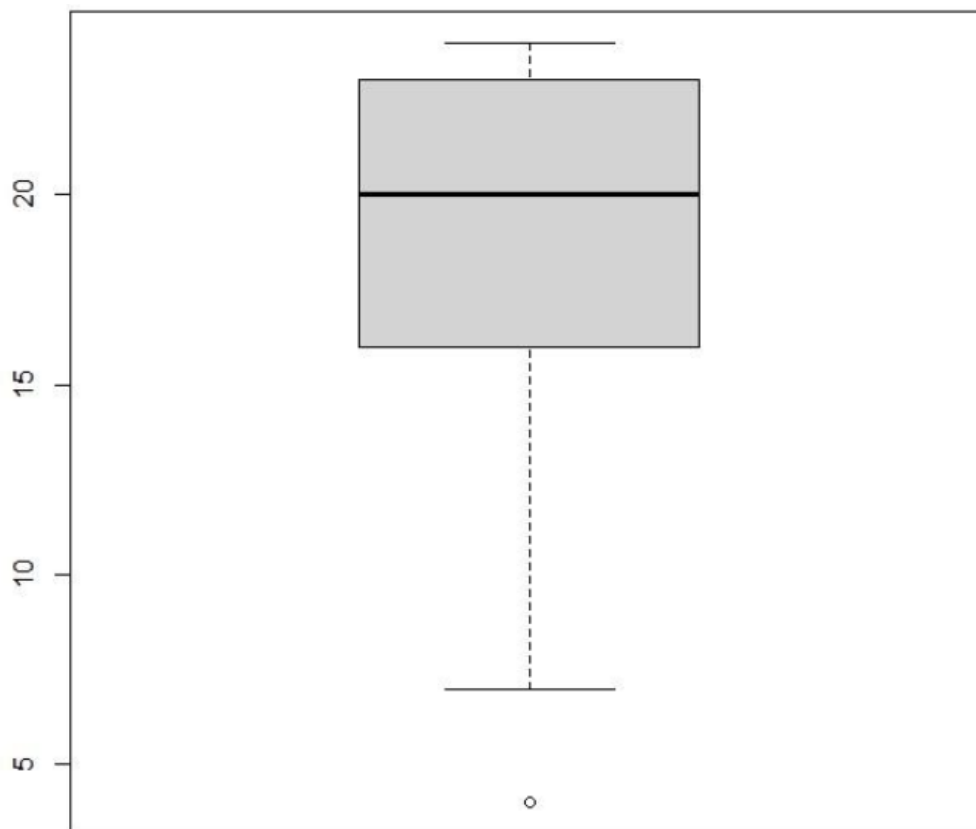
	1	2	3	4	5
Zbog toga što imam dijete imao/la sam premalo mogućnosti izbora i premalo kontrole nad svojim životom.	☐	☐	☐	☐	☐
Zadovoljan/na sam kao roditelj.	☐	☐	☐	☐	☐
Uživam u svojem djetetu.	☐	☐	☐	☐	☐

Zahvaljujem Vam na izdvojenom vremenu i trudu za sudjelovanje u ovom istraživanju!

Ukoliko želite uvid u rezultate istraživanja, možete me kontaktirati putem sljedeće e-mail adrese: lucija.cesar@student.pravo.hr

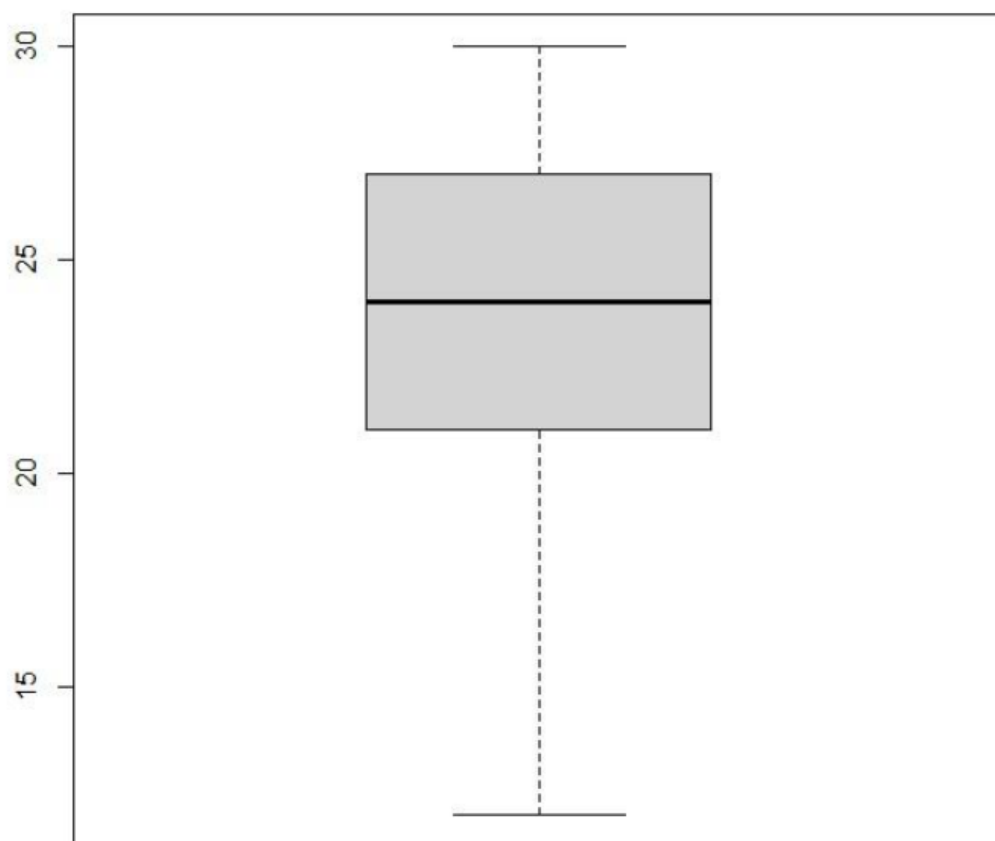
Prilog 7.3.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata na dimenziji sporazum o suroditeljstvu

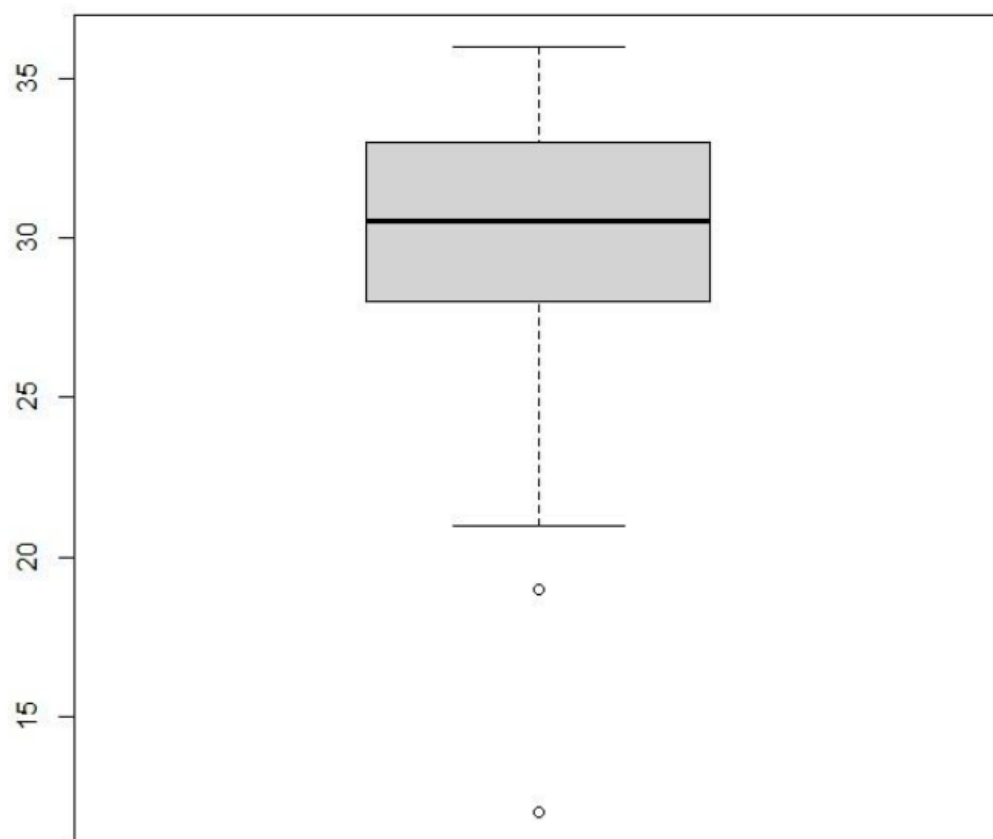
Prilog 7.4.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata na dimenziji suroditeljska bliskost

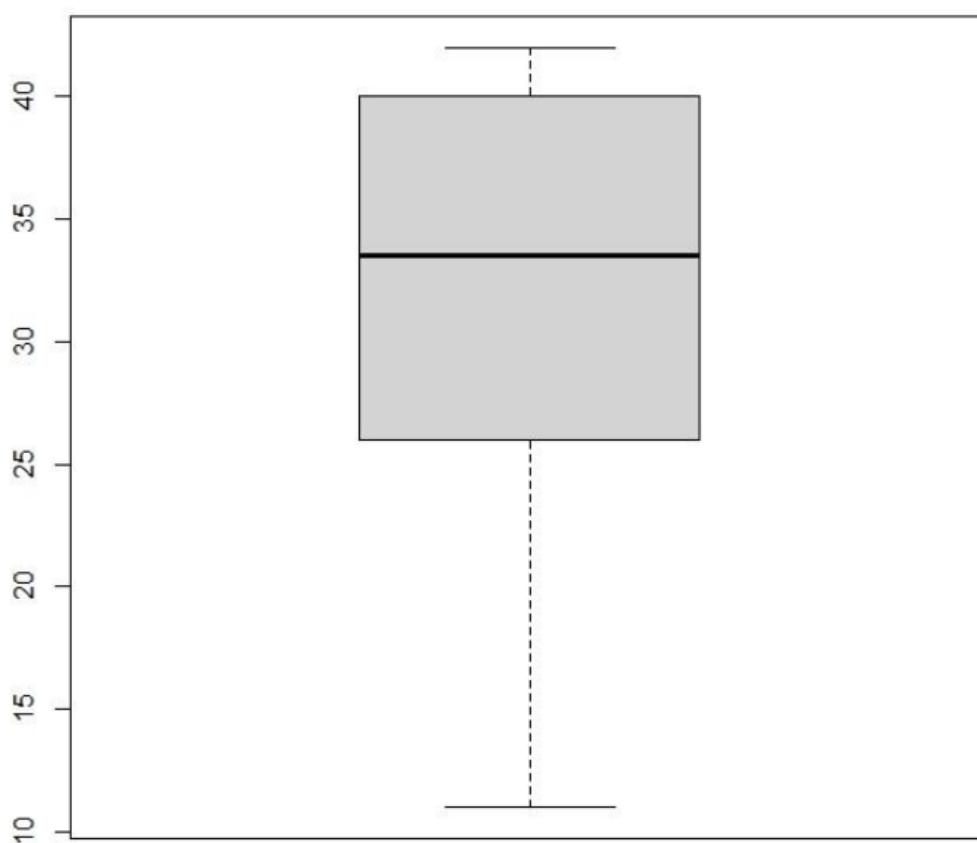
Prilog 7.5.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata na dimenziji suroditeljska podrška

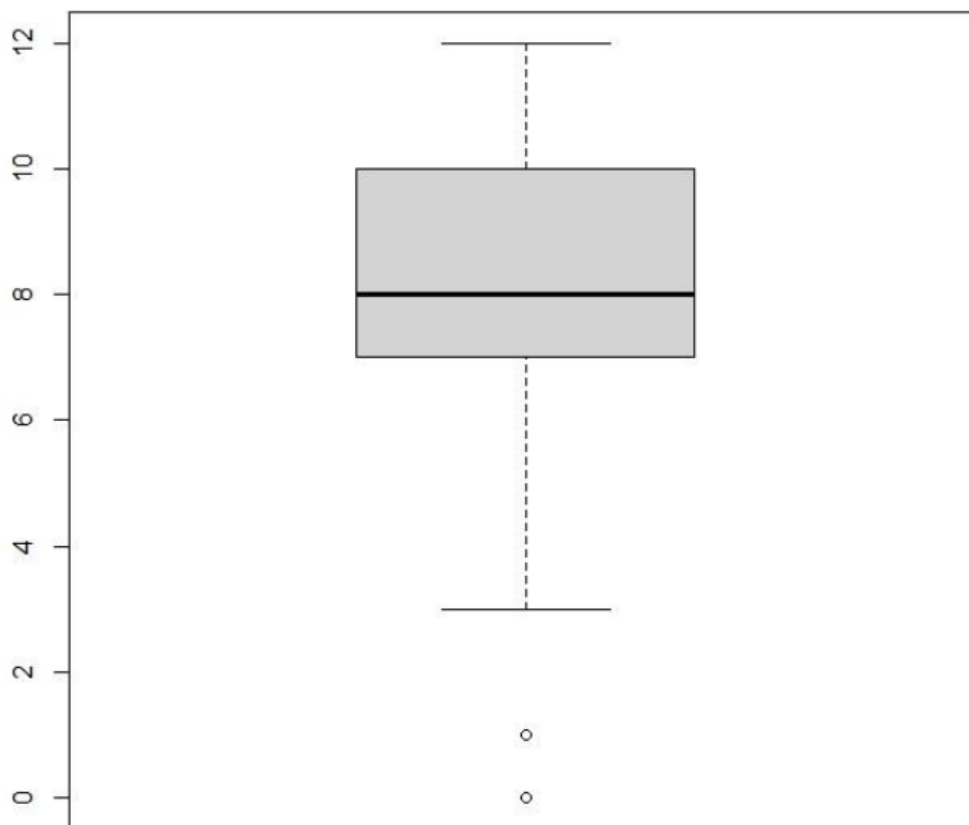
Prilog 7.6.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata na dimenziji suroditeljsko odobravanje

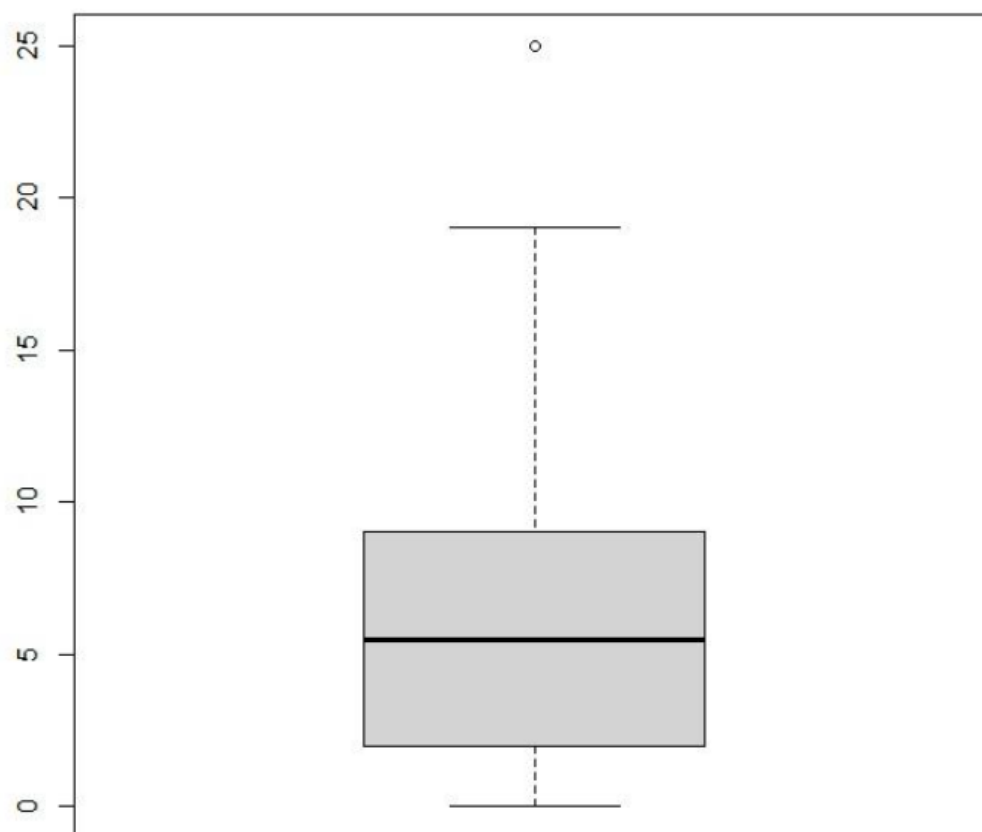
Prilog 7.7.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata na dimenziji podjela poslova

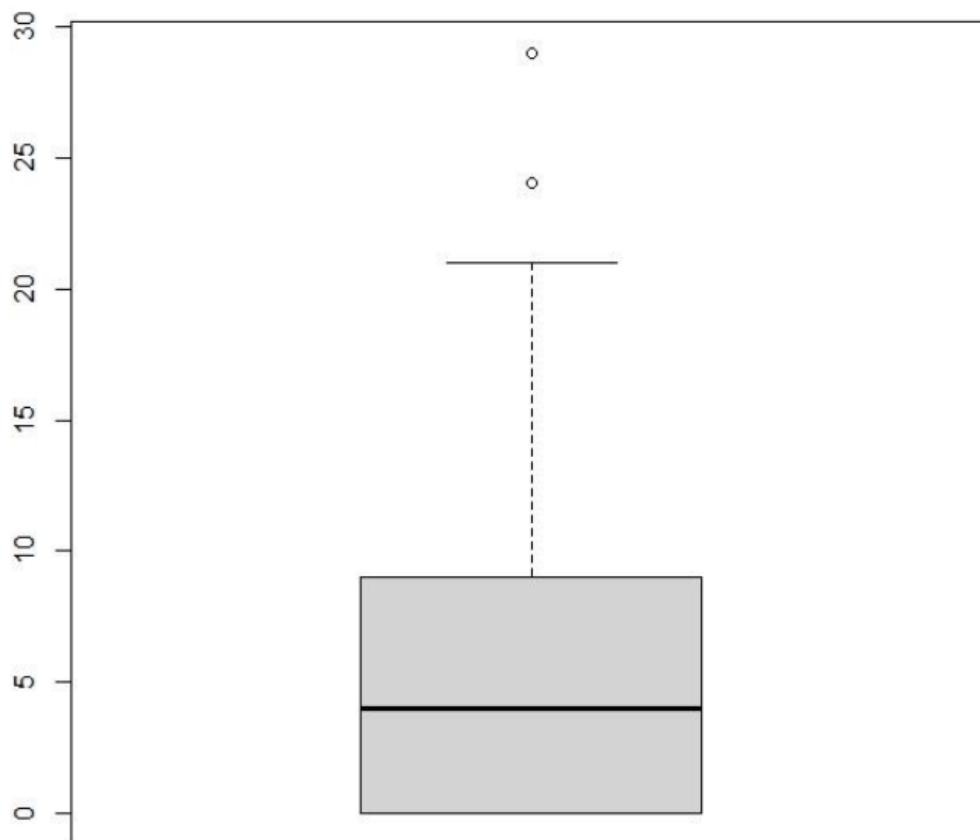
Prilog 7.8.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata na dimenziji djetetova izloženost sukobu

Prilog 7.9.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata na dimenziji suroditeljsko potkopavanje

Prilog 7.10.

Dijagram pravokutnika karakteristične petorke rezultata roditeljskog stresa

